Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 13 ИЮНЬ, 1987 ШУ ★ № 71 (7417). ★ Мах 3 кеп.

Фермашта—шортта доакъар!

РЕСПУБЛИКА ПАРТИЙНО-БОАХАМА АКТИВА СОБРАНИ

Самардийнахьа Грозне, КПСС Нохч-ГІалгІай обкома заседаней зале республикански партийно-боахама актива собрани хилар. Цига дакъа лаьцар республика кулгалдеш болча партийни, советски, профсоюзни, комсомольски болхлоша, КПСС горкомий, райкомий хьалхарча секретараша, горрайисполкомий председателаша, юртбоахама ведомствай кулгалхоша, совхозий директораша, колхозий председателаша, юкхьанцарча партийни организацей секретараша.

«Хьайбай доакъара база кхы а дІахо чІоагІъяра хьакъехьа Нохч-ГІалгІай партийни, советски, боахамий органий декхарех» долча дешага хьежар. Цига къамаьл дир КПСС обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева.

Пренешка дакъа лаьцар: КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара Х. М. Витушева, КПСС Наурски райкома хьалхарча секретара А. А. Просвирова, Шалински районера «Курчалойский» яхача совхоза парткома секретара Э. Э. Таймасханова, республика Госагропрома председатела хьалхарча заместитела М. А. Арбиева, Шелковски луго - мелиоративни станце директора Б. Х. Висрагова, Грозненски района Ленина цІерагІча колхоза механизированни отряда начальника Н. С. Шахтамирова, Урус-Мартановски РАПО председатела А. Г. Сологуба, Назрановски районера «40 лет Октября» яхача совхоза директора М. З. Бекова, агропромышленни комплекса болхлой профсоюза обкома председатела Э. З. Исханова, Наурски районера «Наурский» яхача совхоза механизированни звеной звеньевой волча П. Н. Виденеева.

Докладчикен къамаьл дьрашен теркам тІабахнитар доакъар хьалкхедеча, Іалашдеча, леладеча, кийчдеш хьайбашта дІателача прогрессивни технологеш юкъехувлара кІийлен тІа хьувкъам лакхбен доакъара дикал тоаен езаш хилара. Цар иштта белгалдоахар, доакъар доаккхалгах ший кадрашца, техникаца, лаьттанца, боахама йиззача расчетагІа, коллективни а дезала а подрядагІа болх вІаштІехьбаккхара кІийлен тІа къаьстта дола дакъа хьадаро цу гІулакха тІа толам баккхара Іалашо е тардуш хилар.

Доакъара свеклаш, люцерна йол дукхагІа Іалашъяра, хий ца деттача дьгІений, цоний къаьстта лоамарчар, продуктивность лакхъергІола агротехнически гІулакхаш кхоачашдара, хий деттача лаьттащ хьалуш дар дикка алсамдаккхара къаьстта теркам тІабахнита безаш хилар белгалдаьккхар.

ТІанийчача резолюце тІа партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта хьалхадаьккхад, лакха дикал йола гІожен йошен доакъар дукхагІа Іалашдара тІанийца декхараш къамаьл а доацаш кхоачашдара боахамий, бригадай, звеньяй коллективашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржае езилга. Республика Госагропрома, РАПО, колхозий, совхозий кулгалхоша хІара хьайба 21 центнерал кІезигагІа йоаца доакъара единица кхоачийташ общественни, шоай доалахьара хьайбаш лакха дикал йолча фуъаца Іалашде доагІа.

Республиканск партийно-боахама актива балха дакъа лаьцар КПСС ЦК организационно-партийни балха Отдела инструктора А. Е. Селивановен КПСС ЦК юрта боахамен кхачан промышленностен Отдела инструктора В. И. Савкинен.

БАЛХАШ СИХДАЬД

«Назрановский» совхозе

Назрановски района «Назрановский» совхозе укх шера кийчъе езаш я 16 эзар тонн совгІа силос, кхо эзар тонн сенаж, 3550 тонн йол. Из беррига болх бе безаш я Батыров Мухьмада кулгалдеш йола бригада.

Хьалхашка латта декхар кхоачашдара оарцагІъьннай цун коллектив. Йол кийчъеш я из хІанз. Цу гІулакха люцерна я хьокхаш. Геттара дика бу из болх механизатораша Тумгаев Исраила, Евлоев Бексултана, кхычар.

Цар хьекха буц маьлхаръяхачул тІехьагІа фермашка дІахьу, цига лаьрххІа хьаьяьча эстакадаш тІа дІайотт. ТІаккха низ болча вентиляторашца йокъаю.

Боахаме ворхІ эстакада я. Царех хІаранена тІа 50 тонн йол хош. Йокъаьячул тІехьагІа цу тІара хьа а ийце, эза а эзе, аргІаш ду цунах. Царна гонахьа карт ю, йоачанга толха ца яйтара эшар ду.

Кийч мел даь доакъар: йол, сенаж, силос, кхыдар акт а оттайий хІара ферма фуражирага дІалу. Цул тІехьагІа доакъар лорадарах а цунах пайда эцарах а бехктокхаме из хул.

— Хьалха аьла дикал башха теркал а ца еш, дукхагІа доакъар кийчде гІертар тхо, — дувц совхоза керттерча агронома Бекмурзиев Къурейша. — ХІанз йол дика хилийтара къаьстта йоакхо е баьннаб из Іалашъераш.

Доакъар кийчдеча укх денош ка хьинаре болх бу касарашка улла буц вІашкатохаш болча Ведзижев Бориса, Бариев Назира, Табаев Султана, из лафеташта тІайоттача Халухаев Шарипа, ферме дІакхухьаш волча Бекмурзиев Салмана, кхычар.

ХІанзле 350 тонн совгІа йол кийчъяьй совхозе.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТАШ ТІА: 1. Буц хьокхаш латт. 2. механизатораш (аьрдехьара аьттехьа) Тумгоев Исраили Евлоев Бексултани.

Х. СЕРГЕЕВА сурташ.

КЪАЬНАЧА ІАЬДАЛАГІА

Къахьегаш ба «Маяк» яхача совхозе

Дукха халонаш ла йийзар 1986 — 1987 шерашка хьайбаш Іангара доахача хана Назрановски района «Маяк» яхача совхоза хьайбаш леладерий. Керттера бахьан — доакъар ца тІаар, Іалашдаь хиннар во хилар. Из чІоагІа Іеткъар хьайбай продуктивноста, дукха доахан дайра. Из дага а кхоабаш, карарча шера районе лаьрхІад доакъара, ялата санна йоакхо е. КПСС Назрановски райкома бюро дийцар «Доакъар дукхагІен дикагІен кийчдара бе безача организаторски политически балхах» яха дош, хІаьта лаьрххІа соцам а тІанійцар цу хьакъехьа. Укх деношка районни халкъа тІахьожама комитет хилар «Маяк» совхозе доакъар кийчдара гІулакх иштта латт хьожаш.

Фу даьд соахкара гІалаташ кхы ца дувлийтара? Хувцаденнадий доакъар Іалашдара гІулакх?

Цхьан дешаца аьлча, хувцаденнадац. Укхаза карагІдаьннадац, кхьметтел доакъар кийчду отряд а вІашагІйолла. ХІанзалца боахаме даьр — 100 тонн силос кІоага чу йоллар. Из геттара а кІезига да. ХІаьта ха дІайодаш латт.

Совхоза кулгалхой цу деша сагото еш ба, аьнна оалалургдац сога. ХІана аьлча, доакъар кийчдара гІулакх лерттІа вІаштІехьдаьккхадац, цу деша цхьа да вац. Тхо цу боахаме нийсденнача дийнахьа, силос чуйоллача кІоагашка моша доакъар дІакхахьара хьакъоастаяь ялх автомашина дукхагІча даькъе болх ца беш латтар.

Бахьан? Доакъар хьокхача шин косилках цаІ болх беш ца хилар. Доакъар кийчдеча хила еза техника тІачІоагІъяьй СурхотІарча отделене управляющена М. Нальгиевна. Цхьабакъда, цо тесса йитай из.

Ла йиш йолаш дац доакъар леладара тІахьожам ца хилар. Из бахьан долаш бахача наьха хьайбаша когаш тІабийтта йоаьй 100 гектара тІа дІайийна баьцаши 130 гектар цонаши. Из даьд совхоза кулгалхошта, специалисташта бІаргагушше. ХІаьта, къаьстта хала хет цу деша совхоза халкъа тІахьожамхой юстара латтар, доакъар лорадара уж оарцагІа ца балар. Боккъонца бола халкъа тІахьожамхой хилча, цу деша эггара хьалха оарц даккха дезараш уж ма барий.

Цхьаькха цаІ да геттара эгІазвугаш. СурхотІарча отделене болх беш ва ворхІ хаьхо. Алапи хьайдар мара деш хІама дац цар. Шоай декхар цІена кхоачашдаьдаларе лакхе вай дийцар хургдацар.

Района кхыча боахамий дараш санна хьалаш долаш я «Маяк» яха совхоз. ГІулакх дог а лазаш вІаштІехьдаьккхача цун а таро я карарча шера шортта дика доакъар Іалашде. Масала, цхьа-шин цифра йоалаергья вай: совхоза специалисташа яхачох, хьажкІаши корнеплодаши дІайийна лаьтта доацаш, духхьал баьцаш 502 гектара тІа дІайийнай укхаза. Арахьа 426 гектар цонаш я боахама доалахьа. Бакъда, царна доагтІача тайпара Іунал ца дарах, агротехника бокъонаш телха а еш уж хьалкхеярах лоха ба доакъара культурай хьувкъам.

Уж кхоачамбоацараш дІадахара, бехке вар бехктокхаме озара цу сахьате де дезар даьд района халкъа тІахьожама комитето. Доакъар кийчдара деша дІахо кхы кулгал ца дайта лаьрхІар отделене управляющега М. Нальгиевга. ЛаьрххІа доакъар кийчду отряд вІашагІ а елла, совхоза штатни расписанена юкъейоалаьй керда единица — доакъара производства директора заместитель. Цу бехктокхамеча участкана кулгалде оттаваьв И. Аушев. Цунга дІаеннай доакъар кийчдара мел эша техника. ХІанзчул тІехьагІа цун доалахьа хургья доакъар лораду служба а.

ХІаьта хьалха хинна ялх хаьхо шоай декхар цІена кхоачаш ца дарах балхара дІаваьккхав. ЦІенхаштта бехк баьб совхоза халкъа тІахьожамхошта а. Кхаш доадайтарах паччахьалкхенна хинна зе юхаметтаоттадара дош дувцаргда района халкъа тІахьожама комитета заседане. Зе — бехкебарий чотагІа меттаоттадайтаргда.

Гуш ма хиллара, халкъа тІахьожама комитето де дезар даьд доакъар кийчдеча совхозе нийсдалийта кхоачамбоацараш дІадахара, уж кхы ца нийсдалийтара. Цхьабакъда, цу тІа сацийта безам бацар са ер къамаьл. Халкъа тІахьожамхой тІакхаччалца фу деш баьгІаб боахама кулгалхой, специалисташ? БаьгІаб къаьнарча оамалаша дІа ца хецандаь, перестройка яра сагота боацандаь. ДІахо а из борал леладар — чакхдаргдоаца хІама да.

А. ДЖАНДИГОВ,
Назрановски районни халкъа тІахьожама комитета председатель.

ПОДРЯДАХ ДОАЛА БЕРКАТ

Перестройка е шийгара дІаволавала веза хІаравар

Доакъар Іалашдеча тха механизированни отрядо коллективни подрядагІа болх бу хІанз диълагІа шу да. Хаоттама хьалаш во дар, аьнна царех цаІ дІадахийтадац декхараш кхоачаш ца деш.

Хьаэцаргда вай, масала, дІадаха шу. Йокъал латташ дар из. ХІаьта а йол хІара гектара тІара 67 центнер яьккхар оаха, план 60 центнер йолаш, доакъара свеклаш — 1900 центнер!

Цу культурах къаьстта а дувца безам ба. Цкъаза из хІара гектара тІара 300 — 350 центнер яьккхай, яхаш газеташ тІа, радио чу гІолла дувцачох цецвоал со. Доккхал де хІама мичад цига-м. ХІана аьлча, доакъара свеклаш тамашийна чІоагІа хьувкъаш культура я, нагахьа санна цунна доаггІача тайпара гІулакх деш хилча.

Соахка пхийтта гектара тІа мара дІаензар оаха уж. Цхьабакъда, агротехника дІа мел дехар дир уж дІаювча а цул тІехьагІа царна Іунал деча а хана. ХІаьта доакъара свеклаш лелаяьчарех хІаране тІеххьара ворхІ эзар сомага кхоачаш ахча нийцар.

Укх шера 76 гектара тІа дІайийнай уж. Дезала подрядагІа уж лелае безам болаш геттара дукха нах хилар. Царна юкъера толашагІа, бараш хьа а къоастабаь, царга дІаелар. Ахенел дукхагІа яраш тха отрядерча механизаторий дезалаша дІаийцар.

Декхар тІанийцад хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 15000 центнерал кІезигагІа йоацаш уж чуя, хІаьта цхьабараша — ши эзар центнерал совгІа.

Дика дегІайоагІаш латт свеклаш. Лаьтта цамца а доаккхаш, хІанзле цкъа оасар даьд оаха царна.

Йол укх шера хІара гектара тІара 60 центнер яккха дош деннад оаха, план 50 центнер йолаш. ХІанзле 300 тонн кийчъяьй из. ПланагІа укх шера Іалашъе езар — 1800 тонн. Цхьабакъда, из тха отрядо ши эзар тоннал совгІа кийчъергхиларах шек вац со. Дика хиннай 60 гектара тІа дІайийна цхьан шера хула баьцаш, 262 гектара тІа йола люцерна. Из диазза аьлаи тІеххьара цхьа мошача доакъараи хьакха йиш хургья.

Йол а оаха Іалашду кхы тайпа доакъар а дика хилийтара къаьстта йоакхо ю хІанз. ХІана аьлча, доакъара единицаш а лоархІаш мара дІаийдац из тхогара колхозо. Массе моттигашка де дезаш а нийса юкъедоаладаь а хІама да из.

ТІеххьара аз фу аргда аьлча, гІулакх дац тоъал доакъар Іалаш ца дудалара Іалам бехке де. Доаца бахьанаш а лехаш, кулгалхой, специалисташ, кхаш леладераш кІалхарбовла гІерт. ЛерттІа болх хьабича, моллагІа культура дика кхее йиш хиларах шек вац со. Из де хьажа веза хІаравар. Перестройка е шийгара дІа а волалуш.

Н. ШАХТАМИРОВ,
Грозненски района Ленина цІерагІча совхоза доакъар Іалашдеча мехотряда начальник.

СЕНГА ХЬЕЖАШ БАГІА

Кхоане ехкаш ха туллийт «Лермонтовский» совхозе

Ачхой-Мартановски районе эггара боккхагІа боахам ба «Лермонтовский» совхоз. ДукхагІча даькъе цун коллективо беча балхах тийша да паччахьалкхенна шекара свеклаш, ялат, хьайбай продукци дІаялара ерригача районо план кхоачашъяр. ХІаьта, ала деза, юртбоахама производстве хьалхалатта из боахам ший декхарех лерттІа лоархІа ца белга.

ЦІаккха а ца хиннача тайпара дукха, дика йол, ча Іалашдир цу совхозе соахка. ХІаьта а кхом беш цунах пайда ца эцарах, кулга цІена боацача нахах лора ца дарах. Іа чакхдоалаш ча лехаш Дагестане, Къулбаседа ХІирий республике аха безаш гІулакх нийсделар. Цудухьа тамаш е езаш хІама дац совхозе йоаккха шура, тІакхетийта дулх района кхыча боахамашкарчул хІанз а кІезигагІа хилар.

Цу чоалханеча хьале хийцар совхоза кулгалхой. Кхоачамбоацараш дІадахара ха еза. ХІаьта из цхьанне лургйолаш а яц. Балха процесс дІайоддаше е езаргья перестройка. Иштта из де дага ба боахама керда кулгалхой. Цхьабакъда, хІанзарчоа цунах хайра гІулакх хилац.

Масала, укх шера планагІа 1,2 эзар тонн йол, 1,5 — сенаж, 10 — силос, 2 — ча, 5 эзар тонн доакъара свеклаш Іалашъе, 150 тонн баьца витаминни хьоар даккха дезаш ба цу боахама къахьегамхой. ХІаьта совхоза керттерча агронома Ш. Паршоева яхачох, из кхы а дукхагІа кийчде йиш йолаш да. Масала, йол 1400 тоннал кІезигагІа йоацаш, сенаж кхо эзар тонн гаргга, н. кх. дІ.

Цо дувцар шийна кІаллард йоацаш а дац. Укхаза кхееш я эзар гектар совгІа люцерна, 720 гектара тІа силоса лаьрхІа хьажкІаш, мошача доакъара 329 гектар горохаца дІабийна кен, бІаь гектара тІа доакъара свеклаш. Дика дегІайоагІаш я уж культураш. ХІаьта миштта пайда эц цу ганзах? Халахете а ла йиш йоацаш во.

Масала, хьаэцаргья вай баьца витаминни хьоар доаккха, гранулаш ю пункт.

АВМ-0,4 яхача баьца хьоар доаккхача агрегата тІа болх беча наха кулгалдеш тІеххьарча хана машинист М. Умаров хиннав. Дувцачох, диъ сахьат даллалца мара болх бацар цо. ТІаккха нах цІабохийтар. Цу хана чакхйоалаш хиннай цун балха ха. ХІаьта цу цехе кхаь сменагІа баьца хьоар доакхилга вІаштІехьдаккха дагадехадац боахама цхьанна а кулгалхочоа. Иштта из таро пайда ца эцаш йитар эхь а да.

М. Умаров балхара дІаваьнначул тІехьагІа, цунна метта ялат латтача складера Ш. Мирзаев оттавир. Коравир кхы а цхьа машинист — Т. Каснев. Хала а атта а шоллагІа бригада вІашагІъеллар. ХІаьта а болх боагГІача бесса дІабодац.

Баьца хьоар доаккхача тхо даьхкача хана, АВМ-0,4 яха шаккхе агрегат сеца латтар. Цхьабакъда, тхо гучадоаллаше цаІ болх бе йолаелар. ХІаьта шоллагІа яр еха хилар.

— Йоханза яр мукхагІа болх беш хІана хиннаяц? — аьнна оаха даьча хаттара жоп луш Ш. Мирзоева аьлар:

— Сахьат гаргга лаьттад электроэнерги йоацаш.

Цу агрегаташа иштта эсала болх беш хиларах бехке совхоза партийни, профсоюзни организацеш я, аьнна ала а йиш я майрра. Хоалуш да нахаца кхетама болх бара, цар моральни безам совбаккхара деш лоадама хІама доацилга. Агрегаташ латтача хьалтеха, нормаехи расценкаехи дувцаш дола каьхаташ мара хІама дац. Царна тІаяздаьр а саг кхетаргволаш дац. Балха нормаш тІеххкоачашъярах, дика доакъар кийчдарах премеш яларах аьнна дош дац. ХьатІадахьача мошача доакъара а цунах яьккхача продукцена а учет во лелаю. Уж бахьанаш нийсдаларах шин кІира 60 тонн мара баьца хьоар даьккхадац. ХІаьта дийнахьен буси шин сменагІа, нормага хьежача, 11 тонн даккха йиш я.

Технологи нийса кхоачашъяра йоакхо ца еш йолл сенаж. ХьатІакхухьа моша доакъар атанза хул. Из бахьан долаш массанахьа цхьатарра хургдолаш дІанийслац из болхлошка кІоага чу. Цудухьа ІочутоІалац технологе дІа ма деххара.

Хоалуш дар, боад къовлабалалехьа, сенаж чуелла кІоаг дІакъовла болхлой кхоабергбоацилга. ДогІан морхаш яр гуллуш.

Бийсана да а дера догІа. Ираза сенажа башха зе дергдолаш хиланзар. ХІаьта, из чІоагІа дийлха даларе кІоага чу делла моша доакъар хьайбаш кхабара пайдана доацача доаккхаргдар. Цу тайпара хІама нийс ца далийтара сенажа тІайилла полиэтиленови пленка мукъагІа Іалашъе еза боахаме.

А. АРСИМЕРЗУЕВ.

ЯХЬА ДНЕВНИК

ЛаьрхІар кхоачашду

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача юбилейна сийленца накъабахара доккхий декхараш тІанійцад «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаьча цар скважиннашта кислотни обработкаш ю, «Іаьржа дошув» дукхагІа даккхара дола балхашду. Цудухьа пхе бетта планал совгІа даьккхад 5800 тонн мехкдаьтта, йиъ миллиони 459 эзари кубически метр газ. ЙоагІачул дукхагІа маьхалъяьккхай 177 эзар сом мах бола товарни продукци, къахьегама овсарле лакхъяра паччахьалкхен план 25 процент тІеххоачашъяьй.

НГДУ яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхай Газнев Кант Юсупович керте латтача йиьлагІча цеха коллективо. Цо пхе бетта заданел тІех даьккхад 3180 тонн совгІа мехкдаьтта, хІаьта Мамцов Василий Васильевича кулгалдеча кхоалагІча цеха коллективо яхье шоллагІа моттиг а йоаккхаш, заданел тІех 1300 тонн гаргга «Іаьржа дошув» даьккхад. Ше укх юбилейни шера тІанійца декхараш тІеххкоачашдеш я Ахриев Оарций Берснакъа керте латтача цхьоалагІча цеха коллектив а.

Деша дай бац

«Чечингушвейбыт» объединени укх шера тІанійцача декхарех лоархІа ца ярал совгІа, гаьна я паччахьалкхен план кхоачашъе а. Укхаза геттара тІехьаюсаш я Костоев Руслана кулгалду № 16 йола ателье. Цо пхе бетта план 57,4 процент мара кхоачашъяьяц.

Во болх барга дилача шоллагІча моттиге латт Агаева Зинас кулгалдеча № 15 йолча цеха коллектив. Цо паччахьалкхен план 68 процент кхоачашъяьй.

Иштта эсала болх беш я Янагьян Михаил Григорьевич, Сальникова Галина Федоровна, Айриев Георгий Иванович керте латтача ательей коллективаш.

Болхлочун уйлаш

ТIЕХЬА ХIАНА ЮС ТХА ЦЕХ

Укх шера январь бетта госприемкагIа болх бе йоладеннача хана денз тIехьаюсаш я «Красный молот» завод. Нохч-ГIалгIайчера машинашъерий флагмана цу кердача системагIа болх бара дика кийчо ца яьлга гучадаьккхар хьалхарча беттай хьокхамаша. ЦIаьхха хинна хIама дац из, дукха ха я цхьацца дола кхоачамбоацараш укхаза нийслу. Бакъда, дIадахача шерашка уж селла новкъа дацар, цудухьа дукхагIйолча хана ца зувш а дусар. ХIаьта тахан моллагIдола кхоачамбоацар, продукце дикала из Iаткъаш хиларо лерттIа, боаггIача боарамагIа дIабахийтац цун болх.

Тха шоллагIйола цех тIехьаюсарашта юкъе а эггара вогIа болх берех я. Атта дац уж дешаш Iоязде, хIаьта духхьал тхоай гIалаташ дувца валлац со. Ловра сона цар бахьанаш лаха, цхьадолча хьалий йоагIача бесса анализ е.

Цехо еча оатхалий ассортимент йоккха я. Цунца дувзаденна да оборудованена каст-каста настройка е езилга а, болх сецабе безилга а. Цехера балхаш дIа-хьа декъача хана цхьацца йола халонаш нийслу. Цудухьа болхлой алапи а тайп-тайпара хул, е сов дукха е сов кIезига. Иштта лакхлуш а лохлуш а долча алапес болхлой тувлабу, шоай къахьегамах бола тешам боабу цар. МоллагIа вола болхло ерригa расценкаш ховш, уж кхетаеш хила веза, заказаш дIа-хьа декъар цхьан сага доалахьа (мастер вале а бригадир вале а) дита йиш яц. Из гIулакх ерригача бригадо е бригадас хержача наха деш хилча бакъахьа дар.

ШоллагIча цехе кхоач дукхагIа йола керда оборудовани. Заводе яц керда оборудовани караерзаяра, цун болх лерттIа дIаболабалийтара лаьрхIа йола участок. Из йоаггIаше наладка а обкатка а елехьа, цунах пайда эца болабу. Цу тайпара йола «сухал» геттара чIоагIа Iаткъ оборудоване беча балха тIа.

Цунца цхьана ала деза лахха квалификаци йола болхлой цехе хIара денна кIезиглуш боагIилга. Иштта да из гIулакх ерригача заводе а. Йолаш я тха тхоай базови училище. Вешта училища яьккха кагий нах тха заводе дукха говш бац. Эскаре гIулакх де бахачул тIехьагIа кхы гучабалац уж укхаза. Боккъалдар аьлча, йоккха проблема я тха кадрашцара яр. дIахо из кIоарглургья аьнна хеташ а ва со. ХIана аьлча, теоретически кийчо кIезиг-дукха йолаш бале а, вешта практически хIама Iомадаь бац училищера хьабоагIараш. Къахьегама дисциплина а дика хилац цар. Тха заводе уж практикагIа болча хана царна кулгалдеш ва училищера мастер. ДукхагIа йолча хана из воацаш а хул. ХIаьта шоай лоIамегIа бнса кхувш боагIараш цхьаккха тайпара распорядок лелае ховш хилац. Из гIулакх царна Iомадеш саг а вац.

Керттера дола кхоачамбоацар, тха эггара «готтагIа» йола моттиг я литейни цех. Цхьайолча хана цигара хьаяьхка заготовкаш 50 процент яраш пайдана йоацаш, брак йолаш нийслу. Хала дац нагахьа санна из брак гуччахьа хоалуш яле, вешта дукхагIа йолча хана из зе йиш йолаш хилац. Цудухьа цу оатхалашта обработка еш дукха ха а энерги а йоае езаш хул. Юххера оатхал кийча йолча хана брак гуча а яьле, из отходащца дIаяхийта езаш а нийслу. МоллагIвар кхета хургва из болхлочунна мел новкъа, бохам хулаш гIулакх да.

Нагахьа литейнии кхыча цехаштеи юкъе хьажара аппаратура а приболраш а йолаш контрольни служба яларе цо хержаргъяр хьайоагIа заготовкаш, тIаккха вай дийца кхоачамбоацар дIа а даргдар. Таханарча дийнахьарча хьалашка литейщикаша хьаяь оатхалаш во я е яц аьнна доацаш, цар плана юкъейолх уж, вешта цул тIехьагIа вокх цехашта уж пайдана я е яц аьнна уж сагота а бац.

Дувца ловра «авралах» лаьца. Из хIанз а тIехьа дIаяьнна яц заводера. Йолаш я из тха цехе а. Сона хетачох (иштта хета хургда-кх из массанена а) лерттIа планировани яларе, технологически участкашта юкъера бувзам массе а хана айхха баларе «аврал» заводера дIаяргъяр аьнна.

Сона дукха еза сай завод, тхоай цех. Дика новкъостий хьахиннаб са укхаза. Царех ва Борисов Вячеслав, Кокурхоев Рустав, Смирнов Вячеслав, иштта кхыбараш а. Тхона чIоагIа ловра тха заводо ший хьалха хинна сий юхаметтаотадар.

В. В. РЖЕВСКИЙ,
«Красный молот» завода фрезеровщик.

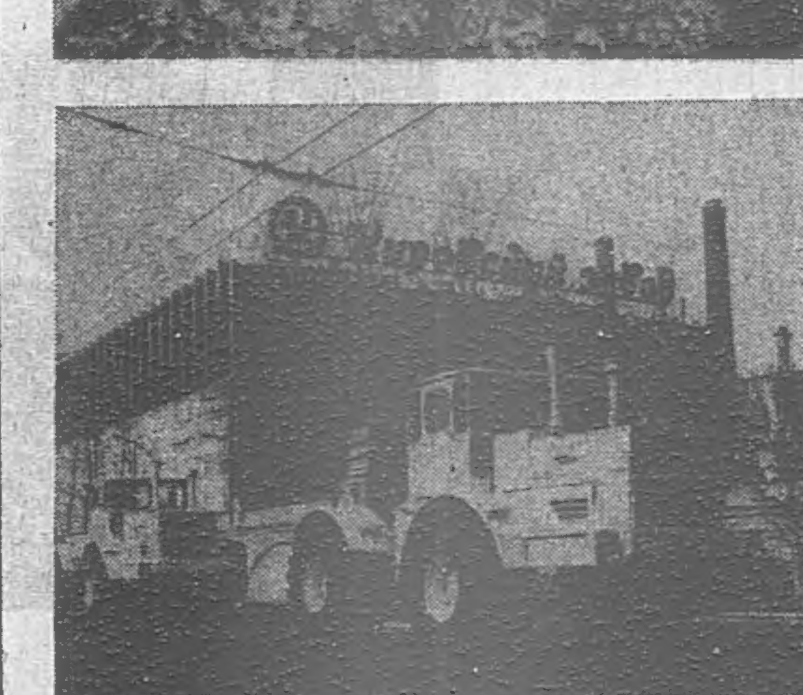

Октябра накъадолхаш

ЛЕНИНГРАД. «Кировец» из берригача мехка цIинхезача низ болча трактора марка хинна Iац. Из йовзаш йолча объединене болхлой сийлен цIи а я. Тахан керда К—701М яха трактор арахецара кийчо еш латт укхаза.

1924 шера советски юрта заводо елар «Фордзон — Путиловец» яха хьалхара даймехка трактор, хIаьта мехка индустриализаци еча шерашка уж дукха арахеца а йолайр.

Сийлахь-боккха Даймехка тIом болча хана кировцаша берригa низ дIабелар моастагIа вохавара долча юкъарча гIулакха.

Тахан «Кировский завод» яхача производственни объединене керттерча конвейера тIара араювл К-701 яха универсальни машинаш. Царех шерра пайда нийбу халкъа боахане. ХIаьта хIанз предприяте хьаяй 335 говра низ болаш йола К-701 М яха керда модель.

СУРТАШ ТIА: 1) ТIем тIа накъабоах. 1941 шу июль.

2: 1924 шера «Фордзон-Путиловец» яха хьалхара трактор таккар. («Кировский завод» ПО исторе Музея фондашкарча сурта тIара репродукци).

3) Завода хьалхашка латт К-701М яха «Кировец» трактораш.

ТАСС фотохроника.

Кхоана яйгача промышленноста болхлой Ди

МАССАНЕНА ЭША ИНДУСТРИ

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаьча тха объединене цхьайолча цехий, филиалий коллективаша, дукххача хIамаш тегараща чIоагIа деташ гIоздаьнна дезду шоай цIей. Царех я коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча шоллагIча цеха, иштта пхелагIча цеха, цхьоалагIча филиала, вышивальни цеха, ширпотреба цеха коллективаш.

Къаьстта ала безам ба са цхьоалагIча цеха коллективах. Дуккхача хана тIехьаюсаш хилар из. Планаш кхоачаш ца ярах кIезигделар болхлой алапеш, цудухьа хIамаш тегараш балхара дIабувла болабелар. Цеха кулгалхой хувца бийзар. Цига хьожае лаьрхIар Р. В. Сухоплещенко. Дагадоххарах даь хIама дацар из. Римма Викторовна балхах тIехдика кхеташ специалист, кагирхой хьехамча яр. Риммай цеха белх тоабеча цун оагIув хьаллаьца дIаэттар мастераш Г. Д. Колесниченко, Л. М. Хутиева, Е. В. Давыдова, Р. Шамсаева, М. Гиреева, Р. Соболева, кхыбараш. Цеха перестройка еча докхха новкъостал дир ветеранаша А. А. Мусоэляна, Ф. К. Астемировас, Г. С. Агамоловас, Е. И. Коноваловас, кхычар.

Цар массане хьийга къахьа довнзар. ДIадахача шера йиълагIча квартале даьчун итогаш йича, цу цеха елар карара кара тела ЦIе байракхи хьалхара моттиги. Иштта дика къахьегаш я из укх юбилейни шера а. Хьалхарча квартале байракх кхычарга дIакхачийтанзар цо. Уж толамаш доахача белгалбаьлар къона болхлой Яндарова Халист, Семиханова Румиса, Эдилова Малика, Азиева Има, кхыбараш.

Къона специалист А. А. Захарьянц керте латтача № 5 йолча цехе а дуккхадар хувцаденнад дикагIча оагIорахьа.

Шийна хьалхашка латта декхараш массаза а цIена кхоачашдеш хьайоагIарех я опытни специалист Алексеев Анатолий Алексеевич керте латтача цхьоалагIча филиала коллектив. БархI бIаь кхалсаг я цига деша багIача кIаьнкашта школьни форма кийчъеш. Царех хIаране оамал, хьанна фу дулургда ховш ва филиала кулгалхо. Интернациональни коллективе кхетама болх бара цунна новкъостал ду партийни организаце секретара Лекарева Ольга Николаевнас, профкома председатела Маслевцова Тансия Николаевнас, комсомольски организаце секретара Закаева Зарас. Цар шоай къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхарах филиала коллектива гIулакхаш дика лел. Уллувчарна масал телаш къахьегаш я «РСФСР дикагIйола контролер» яха сийлен цIи лелаеш йола Минасян Надежда Арсеньевна, «РСФСР кагирхой заслуженни хьехамча» яха цIи енна йола Наумкина Вера Ивановна, Къахьегама Сийлен кхоалагIча степена орден енна Тарасенко Татьяна Васильевна, объединене парткома член Саидова Люба, кхыбараш.

Графикал дикка хьалха баьнна шийтталагIча пятилетка хьалхарча шин шера задани кхоачашъеш ба хIамаш тегараш В. П. Патмальник, З. Т. Кайсарова, Т. С. Алихаджиева, З. Р. Байсарова, Л. И. Оборина, А. А. Кадыров, Д. Мудугаева. Шоай профессиональни цIей дездеча укх деношка профсоюза обкомен объединенен Сийлен книжка тIа дIаязйир цар цIераш.

Духхьал шоаш дика болх барал совгIа, объединене дукха ба шоаш санна къахьега къона болхлой Iомабеш, уж нийсача новкъа боахаш бола кагирхой хьехамчаш. Царех ба хIамаш тега мотористкаш Дымова, Аюпова, Аниева, Итаева, Шиповская, Аджимулаева, кхыбараш.

Объединене коллективо доахача толамашта юкъе дизза дакъа лоац инженерно-технически болхлоша, мастераша. Хьалхарча даькъе царех тийша да арахеца продукци дика хилар, наха из хоатташ дIаэцилга. ХIанз халкъа боахаме хулаш латта хувцамаш дика кхетаду цар. Коллектива барт-цхьоагIо чIоагIбер, из керда толамаш дахара оарцагIйоаккхар уж ба. Царех я шоллагIча цехерча йиълагIча бригада мастер Гамаева Лиза. ХIанз Ленински райсовета депутаталла кандидат оттаьй из.

Халахете а, кIезига нийслац тха балха тIа кхоачамбоацараш, къоастаданза дола дешаш. КПСС XXVII съезда решенеш тIа белгалдаьккхад, халкъа эша дика товараш дукхагIа хилийта дезилга. ХIанз керттера хьокхамаш лоархI хIара къахьегама коллективо поставкаш яра договорни декхараш кхоачашдар, пайда бара заданех лоархIабар хьаю продукци дика хилийтар. Из дулургдолаш дац ерригача цехашка боаггIача боарамагIа болх ца бича. Цу гIулакха чIоагIа лоархIам болаш да хозрасчет хIара производственни участке юкъейоалаяр.

Керттерча проблемаех цаI я продукце дикал. ХьалхагIа а кIезига дувццар цунах. ХIаьта хIанз къаьстта ира латт из дош. Кердача хьалашка болх беча предприятеша арахеца продукци плана юкъехьоц, нагахьа санна торговле цунна даь заказ деце. ХIаьта торговлена эшараш дикеи наха чIоагIа хоатташ долеи товараш да. Цу даькъе дукха болх бу тха объединене хIамаш тегараша.

Н. НОСЕНКО,
Грозненски швейни производственни объединене профкома председатель.

НАЬХА ДУХЬА

Сунженски районе нерудни гIишлон материалий заводе дукха хIама даьд нах балха тIа дIачIоагIбара, цар социальни хьашташ кхоачашдара. Завода болхлошта гIулакх деш я йоккха столови, парикмахерски, спортзал, лувча моттиг. Заводе вIашагIъехкай тайп-тайпара спортивни командаш: футбольни, шахматни, кIадкхетаргах латара, кхыяраш. Масала, коллективе а районе а бовзаш шахматисташ ба завода электроцеха начальник Гарданов Дауд, диспетчер Даурбеков Салангири, профкома председатель Костоев ИбрахIим.

Каспийски форда йисте заводчанаша шоашта хьалъяь салоIа зона я. Ахчан замалахьа отпуск мел эцар цига вода салаIа.

Нах иштта теркалбарга хьежжа лел производственни гIулакхаш а. Ханал хьалха кхоачашъяьй жагIа, гIум, кхыйола материалаш арахецара пхе бетта план, толамца кхоачашду шоаш тIаийца социалистически декхараш а.

Тайп-тайпарча юрташкара: ПхьилекъонгIий-Юртара Яндарера, Карабулакера, кхыча моттигашкара нах ба укхаза къахьегаш. Царех дукххачарна заводо квартираш еннай. Дукха ха йоацаш 137 дезал баха хайшар заводо хьалдаьча кердача цIеношка. Квартирашка хьежаш бараш наьха санна кIезигбеннаб.

Болхлоех къехиаш бац укхазара хьакимаш а. Цу гIулакхо цар чин дожадац. Уж го йиш я болхлошца цхьана укхаза столове хIама дуаш багIаш, салоIача хана, спортивни ловзараш деча царца хул уж.

М. МИКАИЛОВ.

Деша дувла тхо долча

Академика М. Д. Миллионщикова цIерагIа Къахьегама ЦIеча Вайракха орден лелаю Грозненски мехкдаьтта институт цу тайпара профиль йолча вай мехкарча вузашта юкъе къаьнагIчарех я. Цига инженераш кийчбар 1920 шера денз дIадоладеннад.

ВУЗе я ялх дийнахьара, сайрийнара, заочни факультет, кийчо яра отделени. Ераш я дийнахьарча факультетий цIераш: геологоразведочни, нефтепромысловни, нефтехимически, производственни процессашта электрификацин автоматизаци яр, нефтетехнологически, гIишлош яра. Цига кийчбу пхийтта специальностех бола инженераш.

Сайрийнарчеи заочнии факультеташка цул совгIа экономисташ а кийчбу.

Бокхха лоархIам болаш я кийчо яра отделени. Цига дешаш хул къона болхлой, колхозхой, Советски Эскаре гIулакх даь баьнараш. Отделене хьаэцаш болча наьха заявлени хьачуялале хьалха цахаддаш болх баь яьнкха, шерал кIезигагIа йоаца, къахьегама стаж хила еза. Иштта стаж хила еза дийнахьарча школе итт класс яьккхарий а.

Запасе баьннача бIухоша экзаменационни комиссе хьачулу уж гIулакх деш хиннача доакъой командоване енна направлени е рекомендаци (характеристика ца хилча а мегаргья). ХIаьта цу тайпара направлени е рекомендаци йоацараш отделене отта йиш я армера енна дика характеристика царга яле е запасе баьлча кхаь беттал тIехьа доацаш, уж балха эттабале.

Кийчо яра отделене деша багIарий хьалаш студентий дараш санна да. Царна бетта диъ-диъ туме стипенди тел, эшачарна общежити хулийт.

Кийчо яра отделени чакх а яьнкха, экзаменаш дика дIаеннараш царна ловчча курсе дIаяздбу.

Институте аспирантура а я.

Грозненски мехкдаьтта институт яьккхараш мехка ерригача экономически районашка балха дIахьежабу.

Института дешара корпусаш города центре, Орджоникидзе цIерагIча майда тIей Революце проспекта тIей я. Цар чу я тIехдика кийчъяь лабораториеш, специальни кабинеташ, программировани хьисапе дешар хьехара классаш, вычислительни центр, геологоминералогически музей, дешара производственни, механически мастерскойш, геологическии геофизическии полигонаш, Геолого-разведочни факультета студентий Махкеты (НГIАССР), Зарамаг (СОАССР) яхача лоаман юрташка практика дIаяхьара эша шоай базаш я.

Институте болх беш я 650 гIанд латта йоккха клуб, спорта Дворец, гимнастически зал. Аьхи салаIа йиш я Iаьрикача форда тIа йолча унахцIено чIоагIъеча лагере. ХIара шера тхо долча чакхъювл «Студенчески бIаьсти» яха художественни самодеятельноста фестиваль, ерригача факультеташка долаш да эстради миниатюрий театраш, эстрадни халхара коллективаш, илле ансамблаш.

Кхычахьара хьатIабаьхкача студенташ а лаьрхIа города центре хьалъяь шиъ общежити я.

ХIара шера 1 июле денз институте болх бе йолалу абитуриенташта йола кийчо яра курсаш.

Деза кагий нахи мехкарийи, дувла тхо долча деша!

И. ВАШИРОВ,
ГНИ доцент.

ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

Назрановски трикотажни фабрике дикагIчарех лоархIаш я хIамаш тега мотористка, коммунистически къахьегама ударник Богатырева ПаьтIамат. Цхьаккха тайпа брак йоацаш бу цо болх, хIара сменагIа 1,5 — 2 норма кхоачашъю. ХIанз из къахьегаш я 1988 шера тIеххьарча бетта чотагIа. Долче, Октябра юбилея сийна ше тIаийца декхараш ханал дуккха хьалха кхоачашдаьд цо. Цудухьа яйгача промышленноста болхлой цIей чIоагIа дог гIоздаьнна дездеш я из.

Цо даьхача толамий лакха мах баьб Даьхено. Укх кхаь пятилетка ударник я из, «Социалистически яхье котъьяннар» яха массехк сийлен Знак еннай цунна. Цул совгIа, цун наькха тIа лепаш я «Знак Почета» яха орден, «За трудовую доблесть» яхеи «За трудовое отличие» яхеи медалаш.

Пятилетка кхоалагIча шера чотагIа болх беш я хIамаш тега мотористка, кагирхой хьехамча, къахьегама ветеран Сакалова Маруся а. Ший опыт, дикагIйола балха методаш камаьрша къоначарна дIа а йовзийташ, цо хьалкхебаь говзанчаш итташ ба фабрике. Царех цаI я комсомола XX-ча съезда делегаталла хержа хинна Тутаева Эсет.

Дуккхача шерашка къахьегама ветерана даьха толамаш белгала а доахаш, дукха совгIаташ тийннад цунна. ХIаьта хIара шера чIоагIъю цо ше лелаеш йола коммунистически къахьегама ударник яха сийдола цIи.

Барзкъаш доахача цехе эггара дикагIа лоархIача бригадех цаI я Куриева Хадчат, Богатырева Амнат, Хаматханова Тайхьант юкъе бола коллектив. Цо цхьаккха бутт дIабахийтац пачхьалкхен плани тIаийца декхараши тIехкхоачаш ца деш. Овсаре къахьегарал совгIа, ший балха тIа брак нийсъялийта, вокх цехий коллективашта хьовзам баь цхьа моттиг нийсъялийтац цо. Бригада болхлоша укх шера хьалхарча квартале кходаьд 250 килограмм кIадаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Нохч-ГIалгIай «Силуэт» яхача производственни трикотажно-галантерейни объединене хьалхалаттачарех я швейно-трикотажни цехера мастера Асхабова Ларисас кулгалдеча смена коллективи Цагашева Халипат керте латтача бригада хIамаш тегараши. Уж хIанзлехьа гарга ба хьалхарча ах шера задани кхоачашъе.

СУРТА ТIА: Цагашева Халипата кулгалдеча шоллагIча бригадера болхлой хIамаш теташ ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

Школьни реформа—массане юкъара гIулакх

ЛИДАЙ ЙИIИГАШ

Ткъаь итт йиIиг ера Лида йолча дукха ха йоацаш. ХIанз хьа кара да-кх тхо, аьлча санна дIаэттар уж цунна хьалхашка, эхь хеташ кортош Iочу а дахийта.

— Шо мо йола хоза йиIигаш сона мичара йоагIа, — аьнна елаелар Лида. ЙиIигий са тедир цу дешаша.

Ер ткъоалагIа шу да Назранерча № 27 йолча училища производственни мастера Цолоева Лидас йиIигий группаш хьанийю. Училища яьккхачул тIехьагIа цун «карайолх» хургйола трикотажницаш. ХIанз цо хьайицар ворхIлагIа группа я.

Училище теори хьех царна, хIаьта Лидас ше йолча трикотажни фабрике дIа а йиге, болх бе Iомаю йиIигаш.

ХьалхагIа хала дар Лидайна укхаза болх бе: училищера практике хьахьожаь йиIигаш швейни цеха болхлошта юкъе моттигаш йолйолча Iоховшайора. Иштта производственни хьехар деча мастера бIаргкIалара боалар дешархой. Кхоаццар Лида болхлошта юкъера хьа а лехаш, царех хIаранена къаьст-къаьста новкъостал де, маха мишта баккха беза, барзкъа мишта тега деза дIахьокха.

Фабрика кулгалхой кабинетий наIарех пIелг бетта йолаелар Лида.

— Мичахьара я ях Iа тхога помещени, тха тхоай болхлой а ма хьувзий моттиг ца тоъаш, — оалар Лидайга из дIа чу мел яхача. Лида сатоха ховш а сабар долаш а яр.

— Сона езац из, — оалар цо шорттига, — шоана, вайна еза. Аз ювца йиIигаш кхоана фабрике болх беш хургья.

Баша болабелар кабинеташкара ша. ДIахайтар Лидас бехктокхамеча болхлошта, къоначa мехкарашта терками йоанхон эшалга, дикагIа йола станокаш, швейни машинкаш царна хьалхашка латта езалга.

Юххера а йоккхача цехера бIарчча цхьа оагIув хьабелар Лидайна, юкъе гIолла догам дола решетка а оттаь, Шовзткъеи ялх швейни машинка, кхыйола оборудовачи, мебель елар. Шоай кердача фусаме лостам беш, кIир тохаш, басараш хьокхаш, йоахкар йиIигаш со цига нийсаеннача хана. ЦIагIара дена эизаш латтар корашка.

ХIанз атта да Лидайна ший йиIигашца болх бе. Даим цунна хьалхашка я уж. Аьттув ба кхетама дош ала а. ХIаьта практически къахьегама процессех-м вIалла дувца а дезац. Сиха кхет йиIигаш балхах, кIоаргга Iомаю швейй говзал. Укх деношка швейни цеха конвейерий бригадиращца дага а яьнна, цхьа эксперимент йир Лидас.

— Яхье даргдий шо дешархоща? — аьлар Лидас. Белабелар вожаш. Фу ховргда царна, хIаьтта мара болх бе ца болабеннача наха?!

— Хьожаргда вай фу хул, — яхаш шийчоа тIера ялацар Лида. Юххера а раьза хилар болхлой.

Швеяшта - мотористкашта юхха Iохайшар швейни цеха мастерас ше хьакъоастаяь массехи йиIиг. Цхьатарра йолаелар акхар а вокхар а машиний «ашараш». Цхьатарра сахьаташ тIара ха а белгалйир Лидас а мастерас а. Тийгараш а цхьан моделех йола изделещ — футболкаш яр. Ший норма тIехкхоачаш а яь, массарел хьалха хьалгIеттар Лидай дешархо — Арапиева ПаьтIамат. Цунна тIехьа — Мислаурова Зайнап, тIаккха — Хаутиева Валя.

Шоайла дIа-хьа хьежа баьлар дуккхача шерашка укхаза къахьегаш бола нах. Тешацар уж, йиIигаш шоайла хьалхаяларах.

Тхона-м кхы дикагIа а мог, — яхаш бегаш бора гIадъяхача Лидас, — ХIанз хьожаргда вай, — изделеш дикагIа хьан тийгай.

Цар а вокхар а тийга футболкаш вIашагI а яь, шоашта мара ховргдоаца белгалонаш а яь, ОТК дIаелар. Дешархоша тийгарех цхьаккха а юхаяйтанзар, болхлоша тийгарех кхоъ брак йир.

Иштта къахьега, шоай балхах, професcех доккхал де Iомаю Лидас ший йиIигаш. Каст-каста хул из йолча училищера а республика профтехобразоване управленера а яьхка комиссеш. Уж ух йиIигашта практика мишта хьех, уж производствана юкъеозара наькъаш Лидас мишта вIаштIехьдоах хьажа. ЧIоагIа раьза йолаш, баркал а аьле дIайолх уж. Цар оала баркал бакъдеш деций Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Цолоева Беслана Лидайна, аьнна, дукха ха йоацаш арадаьккха указ а...

— Ший болх чIоагIа безаш, цох дог лазаш, цунах са доаллаш я Лида, — аьлар училища завуча С. Трифоновас.

Укх тIеххьарча хана, духхьал практиканташ хинна Iац йиIигаш. Цар шоаш хьаю фабрике ара мел хецача моделех йола изделеш. Шоай норма а план а я цар. ЙиIигаша из кхоачаш а ю.

Кастта болхлой конвейерашта юкъе шоай моттиг хьалоацаргья цар. ХIаьта Лидас аргIанара группа хьаэцаргья...

М. ЗАНГИЕВ.

ТОЛАМЕ НАКЪАБАХАРА

Грозненски швейни объединене цхьоалагIча филиале хьалха латташ хьайоагIа мастера Гришкова Зинаида Ивановнас кулгалдеча иттлагIча участка коллектив. Цо 5 бетта план тIехкхоачашъяьй. Цул дукха тIехьа ца бусаш къахьег мастераша Берсанова Тамареи Худолей Тамара Викторовнаси кулгалдеча № 3, 2 йолча участкай болхлоша а.

Филиалерча участкех балха тIа аьттув балара халагIъяр я Маршалкина Вера Ефимовна керте латта № 8 йола участок. Цига хIара ялх бутт массаза боал керда модель йола барзкъаш ду. ХIаьта а тIехьа ца бусаш, план кхоачашъеш хьабоагIа уж.

—Тха коллектива толамаш кхы а доккхагIа хургдар, нагахьа санна снабженцаша тхона хан-ханнахьа эшаш йола материалаш лоаттайоре, — йоах профкома председатела Маслевцова Тансия Николаевнас. — Хьаена материалаш а массаза хилац бесахи сортахи ма йоаггIара. ХIаьта цкъаза чопилгаш бахьан а юхасоц болх.

Кхы цхьаькха а да бахьан: филиале болх беча кхалнахах ахаш юрташкара хьаухаш ба. Массаза ханнахьа балха хьакхачац уж. Из цар бехк болаш а дац. Болхлой хьакхувла машинаш тIехьаюс. Уж а кхыйола а новкъарленаш ецаре, болх дикагIа дIагIоргбар. Тха коллективе дуккха а дукхагIбараш къона нах ба, низ а хьинар а долаш.

Цо аьннар бакъдеш да филиала комсомольски организаце секретара Закаева Зарас дувцар. Дукха ба филиале хадданза балха норма 115 — 120 процент кхоачашъеш. Царех я 9 участкера комсомолка Гайтукиева Радимхан. Ялх-ворхI шу да из цига балха ена. Ученица а йолаш болх бе йолаелар из. Сиха караерзайир Радимхана ше хьаллаьца професси. Нагахьа санна участкера мастер тIераяьнна моттиг нийсъелча из массаза а цун метта дIаотт, дизза доал а ду коллективана.

Радимхана доккха дакъа лоац комсомольски вахаре. Из шоай участка комсорг я.

Цо санна производственни толамаш доахаш а коллектива вахара юкъе хьинаре дакъа лоацаш а ба шоллагIча участка комсорг Темиралиева ХовраIа, комсомолкаш Халухаева Фатима, йижарий ЕвлоевгIар Мадинеи Хадишати, Грошева Женя, Самбиева Элита, кхыбараш.

Комсомолкаша филиала мукъаьлннача цхьан помещене клуб йиллар. Из кийчъеш ерригa ремонт шоаш йир цар. ДIадаха 1 Май цу клубе белгалдаьккхар.

Ю. ЮСУПОВ.

Кандидатех дола дувцараш

ЦIАЬКХА А ОТТАВАЬВ

Юртарча наха Ачхой-Мартановски районен СаьмуIашкарча юртен Советий депутаталла массехкхазза хийржав Ахмадов Ваха. Цо дог цIена кхоачашдиъ депутатски декхараш харжархой наказаши.

Ахмадов Ваха консервни заводе болх беш ва. Предприятех ший цIа лоархI цо. Укхаза Iомавеннав из къахьега а къахьегам беза а. Юкъерча школе дешаш волча хана заводе водар из, консерваш мишта ю довза гIертар. Школа йистеяьккхача цу заводе балха а эттар.

Шераш дIаухар. Слесарь волаш болх беча цу бакъахьарча зIамсагах бригадир вир. Цул тIехьагIа цох хилар сменни мастер, тIаккха цеха начальник, завода директора заместитель, керттера инженер.

1977 шера Ахмадов Вахех Самашкинск консервни завода директор хул.

Иштта ба цун къахьегама никъ.

Ше Советски Эскаре гIуллакх деш волча хана а цо бувзам лоаттабора ший завода коллективаца, яздора новкъосташка, царгара письмош а ийдора.

Хадданза дешаш хиннав Ахмадов Ваха, болх беш вале а. Цо йистеяьккхар техникум, хIанз из йистейоаккхаш ва Горски юртабоахама институт.

Дукха дувца йиш я В. Ахмадова вахарах, къахьегамах, общественни гIуллакхах.

Дика мах баьб пачхахьалкхено цун общественни къахьегамен гIуллакхеи. Цунна еннай «Знак почета» яха орден, «За трудовое отличие», «За воинскую доблесть» яха медалаш, Ерригсоюзни социалистически яхье котвалара знакаш, тайп - тайпара сийлен грамоташи дипломаши.

Ахмадов Ваха «РСФСР кхачан промышленноста отличник», «Российски Федераце халкъа образоване отличник», коммунистически къахьегама ударник, XI пятилетка ударник ва.

Из хадданза завода болхлоцца, шоай юртарча нахаца, харжархоцца ва. Ше депутат хиларах тарра, цар йоахко ю, новкъостал ду деча хьехарца а гIуллакхаца а. Цудухьа воккхачо а зIамигачо а ший дагардар хьакнхашта дувц цунга.

Ахмадов Ваха юртарча кхаь а школаца доккха хьоашал долаш ва. Цудухьа йоккхагIча классашкара дешархой школьни производственни бригадаца хила гIерт, цар заводе болх бу, цига консерваш яра говзал а Iомаю, хIаьта школа йистеяьккхача заводе балха а болх.

— Школаш тха болхлой хьахулаш йола моттиг я, — йоах Ахмадова. — ХIанз заводе болх беча ялх бIаь сагах дукхагIбараш уж школаш йистеяьха ба. Берригa специалисташи производства командираши хьалха хинна дешархой ба.

Завода специалисташ берий хьехамчаши преподавателаши ба. Заводо новкъостал ду школашта ремонт еча а ков тоадеча а. Предприяте ший средствашца кийчйир школай машиноведене, физика, химе кабинеташ. Дукха йоаццаш 2400 мах бола микрохалькуляторащ елар царна.

БIарччача | аькхи заводе болх беш хул боккхагIбола дешархой, болхлошта ниисса алапи а ийду. Царна лу къахьегама книжкаш а.

Завода кулгалхоша йоакхо ю дешархоша дика салаIара, туристически го баккха бохийт крае а цул арахьа а гIолла. Цирке, театре, кино кхувл, спортивни яхьаш вIаштIехьйоах.

Ший харжархоща вIашагIкхийттача Ахмадов Вахас дувц предприяти дIахо йодача хана дегIайоалае, юрта, дезала, хIара сага хьал тоадара мишта къахьега деза.

Шоашта цу хьакъехьа бакъахьа хетар дувцара тIаберзабу цо нах ше деча къамьлаца.

— Иштта мара хила йиш а яц гIуллакх, — йоах цо.— Вахаре дикагIдола хувцамаш хулача хана дах вай. Царга хьежжа хувцалу вай уйлаш а. Хьагучаювл геттара дукха, советски сага пайдане йола таронаш. Уж производствана юкъейоалае еза вай. Парти кхайка боахама деррига доакъош дегIадоаладара новкъа доладелар вай. Къахьегама овсарле чIоаггIа лакхъе, продукци дикагIа арахеца, цунга дIадодар лохде даьлар.

ДегIаухилга сихдара режиме болх беш завода болхлоша вай Даьхе йIаьхийн низ болашагIен хулийт, тоайолийт юрт, дезалий вахара хьал.

Хоржамашта хьалха харжархоща вIашагIкхийттача, Ахмадов Вахас дийцар завода болхлоша культурни салаIара йоакхо еш хиларах. Завода территори гаьнаш, кIотарган, зизаш догIаш, беседкаш оттаеш фонтан ещ хоза тоаьйй.

— ДIадахача шера сомехи баьцадаарехи яь 22 миллион условни консервни банка арахийцар вай, — аьлар Ачхой - Мартановски районон СаьмуIашка юртен Советий депутаталла харжа оттаваьча кандидата Ахмадов Вахас. — Вай продукци дика а хеташ дIаэц республика столице бахача а цул арахьарча а наха. Из кхоач вай Даьхен столице Москве, СибарегIен, Гаьнарча Малхбоален промышленни центрашка, XII пятилетка шоллагIча шера хьалхарча ялх бетта продукци арахецара план вай ханал хьалха кхоачашйир. ХIанзле а торговле дIачуеннай 7 миллион банкал совгIа продукци. Из йоаггIача ассортиментагIа а я. Во я аьнна цхьаннахьара а хабар ца кхоачаш чайхъяьннай.

ХIанз вай укх шера хьахиннача сомехи баьцадаарехи консерваш е доладеннад, завод цу гIуллакха дика кийч а яь.

Ше къамаьл даь чакхвоалаш Ахмадова бIубенна аьлар, Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дува юбилей тIаккхоачаш XII пятилетка хьалхарча шин шера план кхоачашъергья завода коллективо. Цул совгIа, соахкарчул дукхагIа 2 миллион консервни банка арахецаргья. Из де йиш я предприяте коллективна соахка шу чакхдоалаш сомийн компарийн консерваш арахеца цех болх бе йолаяллийтар бахьан долаш. Из йоккха цех я. Шера 16,5 миллион консерваш арахеца низ болаш я из. Цу чура оборудовани вгтгара нердагIъяр я.

Цу цеха чу хьаль сомий сокаш, джемаш, варени, повидал рынке, тикашка кхоачаргья.

— Ер пятилетка чакхйоалаш 32 миллион консервни банкаш арахеца низ болаш хилийта лерхI вай воай завод аьлар В. Ахмадова. — Бакъда, из а дац тIеххьара доазув. Завод кхы а шеръе йиш йолаш я.

Юрта баха нах шоаш дашкара денз хьабоагIа ахархой боллаше а заводе балха увтт. ХIанз заводе болх беш ва 605 саг. Юртарча школашкара цига балха ух 200 дешархо. Цар кастта хьалдузаргда болхлой мугIараш.

ХIанз цу заводерча болхлоех 40 совгIа саг мехка тайп - тайпарча вузашка дешаш ва. Царех хьахургба йоккха говзал йола инженерно - технически болхлой. Царех хургба химикаш, бактереологаш, технологаш, механикаш...

Юрта хьалъяьй шозза вIаштIара яь комплекс, болх беш я здравпункт, производственни говзал Iомаяра кабинеташ, лабораторни корпус, сберкасса, йолаш я тика, 80 саг цкъа Iоха йиш йола столови, берий беши яслеши. Хьалдеш да 120 квартира йола цIенош, шеръю берий беш. Хьаеллаш я физиотеропевтически кабинет, квалификаци лакхъеш йола школа.

Хьалъеш я производственни объекташ, гази хийи дилла, наькъашкен тротуарашкей асфальт билла лерхI.

Р. МАЙСИГОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

27 миллион дешар-йоазув ца ховш ба

«27 миллион боккхий хинна американцаш шоай бераштa уж дIатхьовсале книжка деша йиш йоацаш бус, шоашта Iодеша ца ховндаь», — язду «Дешар-йоазув Iомадара тIехьа лоаттабеча къовсама коалици» яхача вIашагIкхийттача Штатий общественни организаце шийи листовка тIа.

Цар бераш да-кх уж президента Р. Рейгена «Мехка хьалах» йолча шийи послане тIа «математикан естественни Iилмайн нерттера положенеш кхетае», «вай къаман йIоахал царех латта лоархIамегIа дола документаш цар Iомадалцен кхеталцен» юкъера школа ма йита, яхаш тIахьийхараш. Ши эзарлагIча шерага из боарам болаш дешар-йоазув Iомаде тIахьех президенто, хIаьта США конституце 200 шу дузача укх юбилейни шера. «Сенсес бюро» статистически учреждене даннегIа, английски мотт шоай наьна мотт боапача американцашта юкъе хIара шоллагIвола саг дешар-йоазув ца ховш хилар, ца хьоахадеш дитача бакъахьа хет цунна.

Американски пачхахьалкхен школа итт класс чакхъяьккхача дешархочоа деша а язде а хац. Из «функционально грамотни воацаш» лоархI. Уж санна болча наьха проблема «дешеи язден цахар сага продуктивни гражданин хила йиш хиллал шийи лоIаме долаш» лоарх «Ньюсуик» яхача журнало. Функционально грамотни боацача американцашта налогови деклараци вIалла йоацхалургйоаца къайле, ресторанера - счетголоволомка, хIаьта книжка эпалургйоаца дукхьале хет. «Йоазув-дешар ца хов Америка» яхача книжка автора, тохкамхочо Джонатан Козола бакъду, 60 миллион гаргга американцаш функционально грамотни боацаш хилар, вешта аьлча боккха хиннача наьха пхе даькъах цхьа дакъа. ХIаьта къонабарашта юкъе уж санна бараш дукхагIа ба.

Социологаша белгалдоакх США юкъерча школай ши тайпа хилар — пачхьалкхени частнии. Цул совгIа, частнияраш царех ерригнех 10 процент мара яц. Цига дешар хьехара боарам лакха ба, амма мах дукхачарга болалургболаш бац, уж школаш элитана лаьрхIа я.

ДукхагIбараш деша багIача пачхахьалкхен школашка шоай «Интеллектуальни элита» я, 30 процент бола дешархой, уж ба академически отделене предметий йиза набор Iомаеш бараш, хIаьта юхебисача 70 процент бараштa, «академически низ болаш» ца лоархIараштa, Iомаде дезаш тIадожадаьраш кхо предмет мара дац — наьна мотт, обществоведении физкультуреи, совлен «дезалерча вахарга кийчвара», «косметика», е кхыйола моллагIа саго ше хержа курсаши. ТIаккха юкъерча школа бераш чулацара процент а 1976 ш. 76 процент хиннача 1986 ш. 72 процентагa кхоачаш лохденнад.

Дезале - функциональни дешар - йоазув ца ховш хилара бахьанаш лохаш ба психологаш. Даьша-ноаноша берий кIезига терко ю, хIаьта бераш бIарчча сахьаташ доахаш телевизоращта хьалхашка Io а хайше, тIагIоллара визуальни образаш дага а лувцаш, бIаргадайначун уйла е а ца Iомалуш дагIа.

Функционально грамотни ца хилара проблемо США общественность ситIара яькхай кховзткъалгIча шерашка дениз. Из дош Iомадара йолча комиссе керте латтача Джеймс Аллена аьннад, дешар-йоазув цахар дIадоаккхилга Американа Бетта тIа бахар санна лоархIаме хIама да. Вайна ма харра, Бетта тIа американцаш баха хиннаб, амма дешар-йоазув цахара проблема эшае царна мегадац.

Индустриальни хьакъехьа чIоагIа дегIабена бола мохки иттащ миллионаш грамотни боацараш е кIезига дешар-йоазув ховш бараш? Иттащ шерашка йIаьхенна «ликбеза» проблема?

Доал дерий коридорашка шийи хана метта а лаьрхIа а хургла нах Iомабечули парна кхетам лучули пайданегIа да уэллсовски «морлокайн» массана дрессировка яр аьнна. Халла ший цIи Iоязъен газета тIара заголовкаш ешен мара ца ховча болхлочунца дувпа аттагIа да дийша, духовни дегIавена, социальни бехктокхам кхетабеш волча сагапа дувцачул. Аьлча нийса хургда, укх шера президента Р. Рейгана яхьийтача послане тIа а ши дага воашаш дек. американски бераш школа чакхъяьккхачул тIехьагIа вай ханарча дунен дукха оагIош йола реалеш кхетаеш а доацаш, Iомадаь дола «къамай ганзах дола документаш» дагалоаттадеш хила дезилга. Массай хьакъала еш йолча манипуляцех аьлча, из а США «нах хьогаш йолча лакхаленашка» кхаьчай.

Амма техникан технологен прогрессо, производствана автоматизаци яро дIадех болхлой лакхагIа квалификаци йолаш хулга. Бакъдолчо дIадех къахьегама интеллектуализаци елга. Из дика кхетадаьд Англе, Франце, ФРГ, Японе, цунах хьахиннар да производства хьалхалаттача массехк лостамех ВIашагIкхийттача Штател уж хьалхабовлар. Америке ситIара баьнаб. Образоване дикала проблемах йолча правительствени комиссе докладех цхьанне тIа аьннад «Америка ихерамеча хьал тIа я», цун «промышленносте, торговле, Iилме, технике цхьан хана цхьанне йоацача тайпара хинна совле деррига дунен тIарча конкуренташа эшаеш латтандаь». Комиссе тIахьех образованена реформа яра низ тIабахийта, хIаьта из е йолаеш а я. Массови школашка дукхагIа предметаш Iомадайта лерхI — массанена а декхар даь тIадожадергда математика, естественни Iилмаш, информатика основаш Iомаде. 37 штатий школашка хьалха ца хинна переводной экзаменаш юкъеяьхай.

Амма американски администраци духьала я реформа эггара мискагIа йола планаш кхоачашъяра эшачунна а, социальни эшарашта еча расходашта. Шу дIадоладенначa хана Рейгана воча яьккхар из «тишъенна социальни динозавр», «социальни Iалашо я яха из монстра». Къаьстта царгара боагIарг лоархI цо зуламан овла — из КIайча цIагIа вечахьа лсархIам боллаш кIезиг школашка, унахпIенонга, чуIеча моттигашка, болх боацаш лелараштa телача пособешка пачхахьалкхено дIаухийтарашкара.

Конгресса эксперташа лаьрхIачох 1982—1985 шерашка моцал ловрашта телача кхачан талонашка дIайодаш йола ассигнованеш 7 миллиард доллар кIезигъяьй, хIаьта уж эца бокъо йоацаш висав 500 эзар гаргга саг.

Президента Рейгана хьаькъалагIа тховкIийле ца хилара бехке ба Америкера чуIе цIа доацаш лелараш, балха моттиг йовра — укх тIехьарча 4 шера кхо миллион а йовш жоп дала декхарийла ба хьабе болх боацаш бараш, кагирхошта йоазув-дешар ца хара — бераши пар хьехархойи. ХIаьта цу берригнешта цхьана хьанийцача США колоссальни чурча декхара бехктокхам тIабуж.

Вашингтона тIема расходий цифрашка хьежача гучадаргда, дIададахача пхе шера (1981—1985 финансови шерашка), уж цул хьалха дIадахача диъ шерарчул диазза дукхагIа хиннилга. Юкъера дIалаьрхIача хIара шера вIаши духьала нийсдича. 1,6 процент хиннача 6,7 процент лакхъеннай уж. 1986 финансови шера (США тIема гIуллакха дIадахийтар хетаргахьа 300 миллиард долларга кхоачаш да). Герзашта тIехьа тIахьожам лоаттабара волча госдепартаментерча эксперта Б. Шнейдера хетачох ВIашагIкхийттача Штаташка хIанзле «600 эзар Хиросимен дунен шоллагIбар санна 2400 тIоми хилийта кхоачам болаш ядерни герз Iайна доллаше а, леладеш да лакхехьа дувцар».

Къаьнарча замах оалаш ма хиллара хIамах сакхеташ волчунна кхоачам болаш да уж вIаши духьала нийсдераш.

Михаил ПУЧКОВСКИЙ.
(АПН).

ХОЗАЧУН ХЬАСТ

Укх тIеххьарча шерашка Нохч - ГIалгIай художникий Союза юкъебаьхкаб Москве, Ленинграде, Краснодаре, Махачкале дийша баьнна къона художникаш. Тахан цар хьинаре дакъа лоац республика художественни вахаре. Цар сурташ, скульптураш гойташ я республикански, зональни, Ерригсоюзни выставкашка. Цо тешал ду къоначар профессиональни говзал тIа-тIа лакхлуш, кхоллама доазув шерлуш доагIилга.

Искусство дукхаезарий безам тIаозаш ва къона живописец Ахмадов Шамсудин. Художника профессиональни говзал дегIаяр цецвоаккхаш сиха хиннад. Болх бе воленна дукха ха еце а, из кхоаваьв гонахьарча дунен шийи тайпара сурт бIаргаго, доаца басараш лаха, кIирвенна хьежача мара гуш доацар зе.

Ш. Ахмадов йоккха культура йолаш кхоллархо волга гуш дар художника «Бокъабенна хьаст», «Хьун кхор» яхача сурташка хьежача. Вахаре дола бакъдари автора дог уйлеи чулоац цар. Масала, «Бокъабеннача хьасто» хьахьокх мел къахетаме хила веза саг Iаламца. Цунца лоадам боаца хIамаш дац, лораде деза из.

Йоккха поэтически символика йолаш да «Хьун кхор» яха сурт. Шерра ткъоврош йоаржаяь, ше цхьаь га латт вайна хьалхашка. Яьссача сигала ше цхьаькъа улл зIамига морх. Кхора йисте гIайгIане яхача кхалсага гIов да гуш. Сенах да сурт? Ха соцае йиш ца хиларах, сага вахар хьийдда бода сай санна сиха дIададахарах. Сихле ваха, сихле дика гIуллакхаш де, сихле дунен морзо йовза, йоах цо. Из дац-те вахара кIоарга хьаькъал!

Сийрдача лириках, шийи Даьхенпарча безамах хьалдиза да Ш. Ахмадова «Колхозера хаьхо» яха доккха доаца сурт. Цун турпал хьажкIий кха лорадеш вола воккха саг машареча къахьегамо хоздаьча вахаре эггара тешамегIа йола белгало я. Ше ваьча, ваьхача йаьтта мара довза йиш яц сага цу тайпара ираз. Суртага хьожача хана, илле оаз е дукхйезача стихотворене дешаш хьахозаш санна хеталу, дега эггара зовнегIбола мерз тохалу.

Художника граждански поэнци хьахьоккхаш да «Брест лораяьраш» яха полотно. ТIом лаьттача моттиге хилара ветеранашца дуккхаза вIашагIкхетаро документальни материалаш кIоаргга Iомаяро бокъо лу автора шийна бIаргадайнадеце а, тIема сурт дилла. «Кхы хилийта йиш яц ер туржа!!» — йоах авторо. Цхьабакъда, кхы цхьаькха а уйла чуйоссаю цо наькъ дегашка: хатар эккхе. Бреста турпалхой санна, духьалъотта деза вай гIаьрахошта.

Искусстве массехк шера баьча балха тIа тоъал доккхий толамаш даьхад Ш. Ахмадова. Теша лов: уж тIеххьара доацилга.

Б. КОТИКОВ,
НЗО музея воккхагIвола Iилман болхло.

АМНАТА ХIИЛАЛ

ДУВЦАР

Билан яхаш ва са даьда. Оаха, цIагIарбараша, массане а, дади оал цох. Дезткъиел тIехваьнна вале а, хьинар долаш, дика лелалуш ва тха дади. Сона къаьстта дукха веза из. Ше къона волаш леладаь, шийна бIаргадайна дукха сакъердаме хIамаш дувц цо сона, массавар балха а ваха, тхо шиъ дисача. Цо дийцачарех цаI да шоана со дувца воаллар.

Гурахьа хиннад из. Дади деша вагIаш хиннача техникума дешархой сайре еча гулбенна хиннаб. Цига дувцаш хиннад кагирхоша жинехи шайтIаехи, цхьабараш тешар мишта лархIа деза яха дош. Цу хана баьха боккхий нах меттел, цхьабола кагирхой а «жинийи шайтIанийи балхах» бокъонца тешаш хиннаб. Цудухьа уж жинаш бокъонца долаш да е дац къоастаде лаьрхIад цар. Из дош дувцаш, цхьабараш уж бокъонца долаш да, яхаш хиннаб, хIаьта дукхагIбараша, цар дувцар харцдеш, жинаши шайтIаши фаьлгашка мара дац, яхаш хиннад. Цхьабараш уж шоашта бокъонца бIаргадайнад яхаш бIаргашта гуш харцлувш хиннаб.

Цу хана гаьна йоаццаш цхьан юрта яхаш хиннай Амнат яха хьежа саг. Динах тешараштa юкъе цIихеза хиннай из. Жинашца тайна я оалаш хиннад цунах цхьаболча кагирхоша.

— Оаш дувцар нане фаьлгаш да, е жинаш а дац, е шайтIаш а дац, — яхаш хиннад даде оагIорахьа хиннача кагирхоша. — ХIаьта шун Амната, нах Iехабе мара кхы хIама а хац, — яьхад цар.

— Шо иштта майра дале, дIа а дахе, цунга шийга ала укхаза оаш дувцар! — цIогIа техад жиний балхах тешаш хиннарий тхьамадас. — ТIаккха ховргда шоана цо шоашта фу ду!

— Мегаьд! — аьннад даде а цун новкъосташа а. — Тхо гIоргда из йолча, тхоашта хетар дIа а аргда! ТIаккха тещаргдий шо цхьаккха жинаш а шайтIаш а доацилга?

— Ховргда, вайна, — аьннад вокхар. — Шо маьрша а долаш юхадоагIе!

ШоллагIча дийнахьа, Амната хIиллаш гучаяха безам атта, дадии цун новкъостий Идриси Ахьмади из яхача юрта бахаб.

Сайрийна Амната коа кхаьчаб новкъостий. Из дизза нах хиннаб цига, цун дарбага сатувсаш баьхка. Царех дIа а ийна шоаш тIаэцарга хьежа эттаб кагий нах а.

Укхаза баьхкача наьха доацаш лазар хиннадац; даьшца-ноаноща даьхка чолаккдиса бераш, тайп-тайпара лазараш кхийтта нъоаной, кхалнах, кхыметтел кагий нах а мехкарий а.

Хьалхxе а оттаьча списках тIайийбеш хиннаб уж «дарбанчас». Юкъах доккха шалта а уллаш, дIаьха ши мекх дола, тIангар дIаяха къонах (тIехьагIо гучадаьннад из Амната воI хиннилга) уйче тIа ара а ваьле, кхайкаш хиннав, аргIа хьатIакхаьчача унахочунга. Дадеи цун новкъостийн цу сайрийна «дарбанча» тIабаха аргIа хьатIа ца кхоачаш бисаб. Цун воIо нахага хьакхайкадаьд, кхоана Iуйрийна юха дувла, тIаэцаргда шо, аьнна.

Амната шоаш чубехарга хьежаш коа багIаш, дадена дукха хIамаш хезад нахагара. Иштта, масала, Амнат йолча дарба эшаш венача унахочо, цо хьегача «къих» мах бала безилга. ФуннагIа дена а цаI дахьаш хиннад: москал, котам, даьтта, дулх, мерза хIамащ, кIада е ахча. Цул совгIа, дарба дара цар дахьаш хиннад шоай барзкъах даькха зиг, е керта тIара яьккха мосс. Наха хьабена кхача а мерза хIамаш а жинашта уж хьастара, тел ав, яхаш хиннад «дарбанчас». Массехк минот йоаккхаш хиннай цо дарба ду яхаш. Докъаденна пхьарсаш дIа-хьа а лестадеш, жинаш тIадех аз яхаш, оалаш хиннад къаеннача Амната:

хир-чир, дIайха худар
ОарцагIдала жин Мовсар.
Экккаде бирса лазар!..

«Дарба» даь яьлча, унахочунга оалаш хиннад:

— Укхаза хьайна хезар, бIаргадайнар, жинашта Iайха деннар Iа сагага хьоадой, дарба хургдац хьона.

Наьха лерган къора хилда,
Жиний бIаргаш саькха
хилда,
Хьогара лазар цар
дIахьолда!

— аьле аравоаккхаш хиннав цо унахо.

Iуйренга кхаччалца шортта ха ма йий вайна, аьнна, хьежача сагах наха дувца тамашийна хIамаш тахка лаьрхIад новкъостаща. Бийсан юкъе, тхов тIа а яьле, кхайке жинаш хьа а дийхе, царга дулх а мерза хIамаш а юийт аз, яхаш цо дувцащ шоашта хезар бакъдий хьана лаьрхIад цар.

Бийса яххалца юрта а лийнна шорттига тебаш кора юхе баьхкача цецбаьннаб уж. ЦIагIа хар а делла, наб тотташ уллаш хиннай Амнат. Дийнахьа чIоагIа «хала болх» баь кIаьдъеларах корах хIама олла а йицъенна хиннай из. Шорттига карта тIа гIолла тхов тIа а баьнна, фонарь сегай новкъостаща. Тишъеннача хIамащца цхьана ядаш хиннай котама а бежана а тIеххаш, наха хьахиххьа тайп-тайпара зигаш, мосаш. ВIаши бIара а хьежа белабеннаб новкъостий:

— Дика-м кхоаб шийи жинаш къаенначо? — ийккхад дадега. — Дулх ше а дуаш, тIеххаш жинашта кхувсий? Iовдала-м яц! Уж ше йола хIамаш цига кораяь пахашка юкъе а хьоарчаяь IочIал баьннаб уж.

БIаргадайначох цец а баьнна, дIахо шоаш дергдолчун уйла яьй кагийча наха. Iурре а Амната коа баьхкаб уж. ХIаьта а царел хьалха баьхка багIаш дукха нах хиннаб укхаза. Араваьнна, шийи списка тIа а хьежа, дадеца баьхкача новкъостий цIераш яьхай Амната воIа. Ахьмади Идриси дIачубахаб, хIаьта дади коа висав.

Шийи новкъосташка хьежа эттав из.

Тоъал ха яьннай. Арабовлаш хиннабац цун новкъостий. Амната воI уйче тIа гIолла, «гарт-гарт» яхаш, ха тIа оттаваьча салтечо мо, иккаш Iоетташ дIа-хьа лелаш хиннав. Гуш хиннад кхыбола нах мо сиха даде новкъостий ара ца бовларах цо саготделга. Цхьабакъда, шийи наьнах бIу къожабеш, цига чувала лоархIавеш хиннавац из. Саготдеш хиннав дади а:

— Фу хиннад-хьогI цига? Ма дукха гов уж! — яхаш коа гIолла дIа-хьа лелаш хиннав из.

ЦIаьхха «дарбанча» цIагIа яьнна гIараш хезай царна. Шалтагахьа кулгаш кхувдаде ваьннав, уйче тIа ха тIа лаьттар. Цу миноте Амнат хьялха а йолаш уйче тIа арабаьннаб даде новкъостий. Бос баха, цхьанне кхерайнча санна ка эгаш хиннай къаенна «дарбанча». Из бIаргагушше а коа шоай аргIа хьатIаккхачарга хьежаш баьгIа нах, ура а гIайтта, дIатIабoлабеннаб.

— Ва нах! — кхайкай Амнат. — Аз ледаьд шо. Дарбах хIама ховш яц со. Лорашка а дахе, дарба дайта шоашта.

— ЭгIаьйй ер? — яхаш санна бIарахьийжав нанна воI.

— Жинаша новкъостал ду ма йоахий хьона! — цIогIа техад унахоех цхьанне.

— Бакъдац из! — жоп деннад йоккхача саго. Iовдал вар мара тешаргвац цу хабарах. Малав жинаш е шайтIаш бIаргадайнар?..

Инст ца хулаш, цецбаьнна латташ хиннаб уж нах. Уж шекбувлаш хиннаб хIанз шоаш а. Амната ше а из яхаш хилча, тIаккха хьанна дайна хургда уж? — яхаш хиннад цар дегаша.

Шорттига, цхьаццa-шишша воалаш, коара ара а баьнна дIабахаб нах. Царна тIехьа шийи новкъостащца даьди а араваьннав. Из а чIоагIа цецваьнна хиннав Амната сел сиха нах Iехабеш ше лелаяь хIиллаш йитарах. Коара арабаьлча, цо хьаттад новкъостащка:

— Фу дир оаш цунна? Ма сиха ехар из!

Бела а бенна, хьадийцад новкъостаща хьежа саг йолча шоаш чубахача цига хиннар.

— Фуд шун лазар? — хаьтта хиннад «дарбанчас», Ахьмади Идриси ше йолча чубаьлча.

— Хьона ха деза-кх! — жоп деннад Ахьмада. — Жинащца тайна саг еций хьо?

— Кагий нах! — тIачайхай вож. — Шоай бегаш бутаргба оаш укхаза, хьаала фуд шун лазар?

— Тха хIама лазац! — аьннад Ахьмада. — Цхьабакъда, дарба ду яхаш Iа нах Iехабарах, оаха суд яйтаргья хьона, йита хьай хIиллаш.

— Арадовла! Арадовла! аз шоашта жинаш тIахецале! — корзагIъяьнна уж кхерабе гIийртай Амнат.

— Жинаш? — велавеннав Ахьмад. — Цар хьа кхел ергья, Iа шоашта лелабаь тийшаболх царна дIахой. Дулх Iайха а дуаш, тIеххаш царна а кхувсаш раьза хургда моттий хьона уж? ТIаккха оаха яхар Iа ца дой, ераш оаха укх сахьате нахага дIахьокхаргья! — аьнна каьхата юкъе хьоарчаяь бе яьккха хIамаш цун мерий кIал йихьай цо.

Яйзай Амната сийсар Iоюжаш ше бада тIа кхайса тIехкаши зигаши. ХьалхагIа-м шеяр бийсанна лаьттах йохкаш хиннай цо уж, цхьабакъда, сийсар кIаьдъенна бIу къожабаь йижаяр.

Кхераенна, еха хьайзай «дарбанча».

— Боккъала, оаш яхар дергдар аз, нахала ма яккха со, къаеннача дийнахьа ма доаде са сий! — яхаш Iокадай из.

— Оаха яхар Iа дой, оаха ютаргья, суд ца яйташ! — цIимхароаьннад Ахьмада.

— Фу де деза аз?

— ХIанззе а уйча тIа ара а яьлле, наха хьалхашка дарий де Iайха уж Iехабарах а дарбах хьайна хIама ца харах а. ХIаьта жинех дола бакъдар а ала, — тIатехад Ахьмада.

Иштта йитийта хиннай Амнатага, нах Iехабеш цо лелаяь хIиллаш.

ШоллагIча дийнахьа массанахьа дIахеза хиннад Амната ше нах лебаьб, аьнна кхайкадар.

С. ШАДИЕВ.

Социалистически мехкашка

СОВГIАТ ДЕННАД ГОРОДА

Лаосски Халкъа-Демократически Республике я Н. К. Крупскаяй цIерагIйола ЮНЕСКО Дунен халкъашта юкъера преми ийца нах баха пункт. Из город Сиенгкхо я. Баха нах дешанза хилар дIадоаккхача доккхий хIамаш карагIдувларах деннад цунна из доккха совгIат. Мехка феодально-колониальни Iаьдал долча хана цун гражданех 90 процент нах дешанза бар. Халкъа Iаьдал эттача хьалхарча деношке а наха дешар хьеха болабелар дешеи язден ховш мелбараш. Шоай лоIаме дора цар из гIуллакх. Дешар хьехаш бар хьехархой меттел, медицински болхлой, гIуллакхера нах, лакхерча классашка дешабагIараш. Цу лоархIамеча гIуллакха новкъостал дир яхьо: из лоаттайир города, районашта, кварталашта, улицашта юкъе. ХIанз йиъ миллион гаргга нах бахача мехка берригa кхийнараш деша а язде а ховш ба, хIара виълагIвола саг дешавагIа.

(АПН).

ЭКСПЕРИМЕНТА — НИКЪ

ХIанз Румыне электроэнерги кхояра лоаттабеча къовсама юкъе шоашкара доагIа дакъа лоац Клужа машиннаькъахоша. Моттигерча депо болхлоша дIадоладаьд республика машиннаькъа кхыча магистралашка шерра никъ хьабеллаш дола из гIуллакх.

Клужерча машиннаькъахоша оттаьй хIара локомотивага дIайохийтача электроэнерге индивидуальни нормаш. Кхетадеш ма хиллара, уж нормаш оттае атта дацар — электровоза мощность, маршрут чоалхане хилар, поезда тIа бетта мухь теркалбе безар... ХIара машинисто ше къоастаю цу нормашка хьежжа дIайода энерги. Эксперимент дIайолаьча хьалхарча бетташка хIара локомотивага дIайода энерги 20 процент кIезигъелар.

(АПН).

БАНКОВСКИ КЕРДА СИСТЕМА

Шу долалуше Венгре юкъейоалайир банковски керда система. Экономикана доал делга эргадаькхха тоадара новкъостал деш хила еза из. Кердача организационни система маIан да цо центральни банкага эмиссионни функцеш юташ хилар, хIаьта торгови операцей финансировани дIалу керда хьаеллаш йолча торгови банкашка.

Хьалха а санна, система центре латт пачхахьалкхен центральни банк — Венгерски къаман банк. Эмиссионни банк хиларах тарра, цо дакъа лоацаргда мехка экономически политика хьаеча, халкъа боахама планировани еча, чакхйоахаргья финансови, кредитнии валютнии политика, хIаьта вокх банкай балха лостам а тергба, тIахьожам а лоаттабергба.

Торгови банкаш цхьан даькъе Венгерски къаман банках къоастаяь хургья, бакъда, цунца цхьана йолаш йола банкаш шеръяра е эргаьха тоаяра хьаю кердаяраш. Административни функцеех мукъаяьнна уж хьаштдолаш хургья шоацца гIуллакх леладеча организацештен предприятештен пайда бара. Торгови банкаша банковски счеташ ю, вкладаш хьаийю, кредиташ тел, предпринимательстве дакъа лоац, дукха финансови гIуллакхаш ду.

Банковски система кхоалагIбола лостам ба къаьстта йола вкладаш дIаийю, предприятеш дегIайоалаяра лаьрхIа специализированни финансови учреждениеш я оалараш. Цар эггара хьалхара декхар да производство дегIайоалаяра финансировани елга.

Цу тайпарча социалистически конкуренце влияние банковски гIуллакхаш кхы а лакхагIча боарам тIа доахаргда, аьнна хет.

(АПН).

РЕСПУБЛИКА ДОШО СОМ

Кубе хьалха чуэцаш бола цитрусови сом укх шера миллион тоннага кхача беза.

— Цитрусови сомий бешамаш шеръярах 1986 шера цар хьувкъам 770 эзар тоннага кхаьчар, — аьлар Куба цитрусови боахамий объединене кулгалхочо Флорентине Лемуса. — Сом дика хьувкъабаро йиш хилийтар экспорт лакхъе, хьалхарча аргIана социалистически мехкашцара яр а йолаш.

1986 — 1990 шерашка гIайре тIа цитрусови сом боаккхилга шозза алсамдала деза. Керттера декхар да хьувкъам лакхбар. ХIанз бIарчча хьанийцача, цхьан гектара тIара 7,5 тонн сом боаккх. ХIаьта Гавана, Матансаса, Камагуэй, Съего-де-Авила провинцей а Кагирхой гIайрен а хьалха латтача боахамашка хий диллара оптимальни режим лоаттаярах, техниках эффективни пайда эцарах, болх дика вIаштIехьбаккхарах гектара тIара 12 тонн сом чуэц.

ГОРОДАХ БЕШ ХУРГЬЯ

Халкъа депутатий Улан-Баторски городской хурале йиллай нах баха моттиг тоаяра йола специализированни трест. Цун керттерчарех цхьа декхар да гаьнаш егIа столица хозъяр.

Тола яхача додача хин хозача къухе улл Улан-Батор. Цунна гонахьара довкъаш хьунаша къайладаьха да, бакъда, городе хIанз кIезига я гаьнаши кIотаргаши — континентальни климат долча тIо болча лаьтта во хул уж.

Монгольски столице гаьнаш йогIара берригa болх шийна хьатIанийцаб специализированни тресто. Уж дIайогIача дакъа лоац Улан-Баторе бахача берригача наха.

(АПН).

Дезала кхуврч

ЗИЗАШ

Ший тайпара оамал йолаш кlаьнк вар Идрис. Дукхагl-йолча хана йист а ца хулаш, юстаро дlаэтта латтар.

Цкъа цун нана йолча яха езаш моттиг нийсъелар са. Ховра сона из могаш йоацаш йолга. Кlаьнк тика тlа вахийта кийчвеш йоалар из со чуяьннача хана.

— Идрис - маршкlаш, — йоахар цо, — шекар, чай, маьхха булка эцалахь. Совдаьнна ахча хьайна да хьона. Мороженн эца а кино ваха а тоъаргда хьона из.

Из араваьнначул тlехьагlа ший воl хоаставир нанас, шийна дика новкъост волаш из хьалкхувш воагlа аьлар.

Тхо цхьацца - шишша дувцаш дагlача юкъа чувера Идрис. Хьахьекхар ше нийца продукташ, хlаьта нана йижа уллача менгена юхе латтача нстола тlа. lотlаоттайнр ше нийцача зизай зlамига курс.

— Мичахьара? — цецъяьлар нана.

— Совдаьннача ахчах нийцад аз ераш, — аьлар кlаьнка.

— Сенна? — безаме, дог дика хинна елаелар нана,— аз хьайна дита ма аьннадарий хьога из ахча.

Идриса денача зизаша сай вахарца нийсденна цхьа хlама дагадохийтар сона. Из хилар Грознерча № 6 йолча юкъерча профессионально - техническн училище. Цига са бlарг тlаэттар Ленина орден еннача, Афганистане интернациональни декхар кхоачашдеш турпале веннача Хачукаев Сулейманах дувцача стендана. Доккхача фотопортрета тlара хьахьежар иразе, безаме бlаргаш. Тешацар со цу тlа вагlа саг дийна вац аьлча.

— ДаьллахIий, ма эхь-ээдел долаш а вар, цlаккха совдар ца дувцаш, «со» яхар доацаш, — аьлар политэкономе преподавателa Гапаева Бэлла Индербиевнас. — Дага а мича дар из иштта денал долаш ва, аьнна.

Тlаккха кlезига йнст ца хулаш а лаьтта, тlатехар: «Ший хьехархочоа Ведзнжева Идриса Лидайна дани зизаш кхухьаш оамал яр цун». Зизаш... Саг везар, из веза хилар да дарца. Цхьатарра йовхал лу цар уж дlалучунна а дlаэцачунна а.

М. КАТЫШЕВА.

КАРТОЕВ Йовкъап

КХАРТ

Лоамий бlовхьех,
дегlал дайя,
Нахха хьекхаш текх дохк,
lа тамашне сурташ дехкаш
Эргабоах са наьртий мохк...
...Кlажар — йlаьха,
болар — тайжа,
Хи тlа йода эздий йol —
Сона из гуш йолча юкъа
Дега тоам хул, аз салоl.
Са — гlалгlачун дега йицлац
«Кхарт» — цlи йола
лоаман юрт,
Шув тlа эгlа тlема гlала —
Тайпан даьна догlа чурт.
Дицлац, Лоаме йоаттlо
санна,
Аьхках lувгlаш дода Тийрк,
Ший lиндаргlах кхераенна
Бер мо йийлха лийга бlийг...
Аз каст-кастта вай укхаза
Тайпан вlовна корта тох —
Дог детталуш йолча ханна
Низ хургбац со ваккха цох.
Вахаргва со даим сий деш
Дай укхаза бахарах,
Се кхеваьча Инаркъеца
Цун цхьа бокъо хиларах.
...Лоамий бlовхьех,
дегlал дайя,
Нахха хьекхаш текх дохк,
lа тамашне сурташ дехкаш
Эргабоах са наьртий мохк.

Фотоэтюд. Иразе берал. В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ЗlАМИГА ХАРЦОНАШ

Кlезига нийслац вай вахарца дегаза, доастама, корта тlабагlача саго де йиш йоаца хlамаш. Мичара хьадоагlа уж, мичахьа боалл цар овла? Сона хетачох, эггара хьалха дезалера дlадолалу уж.

...Балкона тlа багlа дан пхи шу даьнна цун кlаьнки. Истола тlа латта пепельница хьа а ийце, гlаьлен юкхаш тротуара тlа lокхос къонахчо. Ше из деча хана, лохехьа lо чу а хьажац из, кlал саг ва е вац яха уйла яц.

Бер цо даьр хозденна загlе дел, хlаьта лохе нийсъеннача ара нув хьокхаш йолча йоккхача саго даггара корта эгабу.

...Новкъа гlолла lовоагlа ши кlаьнк. Даггара бел уж. Касткаста lо а кховдаш, лайх мажаргаш ю цар. Тlаккха уж водачоа - воагlачоа тlалохк. Цхьабараш бела а бале, пlелг а оагабий дlаболх, вожаш эгlазъух, кхоалагlчар шоашта даьр юхадекх. Тlехьхьара бlал кхоач новкъа lойоагlача йоккхача сагага. Цунна шийна лаймажарг тоха лоархlабац кlаьнкаш. Ткъоврошта дукха лоа уллача кхора кlал из нийсъяллалца сабар а дий, гаьна мажаргаш етта болалу уж. Чубож лай пурх: из миштта нийсденнад ца хоаш, дlахьа хьежаш латт йоккха саг. Юххера а шийна халахетар даьча берех бlарг кхет цун.

— Шун ханара саг мичай со, — йоах цо. — Харцахьа ма лела.

Кlаьнкаш цо яхар хозденна, даггара белаш къайлабоал. Гlайгlане тlехьа хьеж царна йоккха саг, дешача лайво lувжаю цун фоарт.

...Троллейбус. Шийна ца йовзача йоlаца беган бе гlерташ хьуз зlамига саг. Из де ший аьттув ца баьлча, геттара чуравоал из. Йоl сихьенна цунна юхара дlахойоал. Пассажираш раьза боацаш бlарахьеж эхь дайна хьувзача зlамигача сага. Хlаьта цхьа ха яьннача гlолла, орденаш ядача воккхача саго бехк а боакх.

— Хьа фу гlулакх да соца. Сона хоза хет из йоl. Хьо дикъавеннав, lа кхетадац къоначар хьашташ.

— Цхьан хана со а хиннав къона, — lкорта оагабу къоаночо.

— Цхьан хана, вошеl» — дистбlара эхх зlамига саг. — Цудухьа воачче латта.

Кастта гlар айлу троллейбуса салона чу. Воккхача сага тоха дагахьа кулг айду хулигана. Тохарг а дар, тlехьашкахьара, моарзагlо санна чlоагlа, цхьанне хьалаьцавецаре.

Цу хана юхасоц троллейбус, ниl хьаеллалу, пхо мо салона чура аравода зlамига саг. Юхачуэккха дагахьа хьаверз из. Цхьабакъда, цlаьхха цун бlарг кхет ше тетта араваийтача шийла кlеззига вокхагlа хургволча сагах. Кхетаду: гlулакх дика хургдоацилга, юхавоал, кlалгlолла аппараш ю. Троллейбус йолаелча, цlаьхха мlарга тох дlакъовлаеннача наlарах.

— Гоерах ца а вухьаш, нуврах лийтар ва-кх, — яхаш бел нах. Хьагаш бlарахьеж уж чурваьнна хулиган соцаваьчоа.

Цаl вий-те дас lолегаеча гlаьлен юхкашта бlарахьежаш велаш лаьттар, йоккхача сага лоа тlадожадаьр, ветерана кач ваха венивр? Хилча тамаш я езаш хlама-м дац. Кlеззигчунгара дlадолалу доккхадар. Цох дац-те поэтессас Кемпе Мирдзас яздаь ер мугlараш:

Со кхер шох, зlамига
бахьанаш,
lомалургйий-те со шуца
къувса?
Шоана хьалхашка ди доацаш
я со.
Со а кхыбараш а низ
боацаш хилар
Ма чlоагlа накъадоал
шоана.
Кхер со теза хий дувлача,
Пхо йоаца ведар мо,
даьссача бlаргех,
Кхер со моттийта делача
бордех.
Кlарцхалаш, кlормlаргаш
чуйола дог
Могаргдац, сона машар бе
хьоца.
Зlамигча бахьанах ког
дlакхийтта,
lойожар кхер со, цох ялар
кхер со.

Лоадам боацаш долча гlулакхаша цхьайолча хана къаьгга хьахьокх сага оамал, сага чу фу доалл. Цlаккха дицде йиш яц зlамига харцонаш доккхача лазара симптом йолга. Цох хьахул саг хlама бе-башха доацаш, шийх тlехьаьнна бlубенна волаш, къахетам боацаш хилар. Дика аьннад цох лаьца СССР халкъа артиста С. Образцова: «Ала йиш яц, моллагlаола гаьнаш кагъю е хьайбашца во вола кlаьнк бандит хургва, аьнна. Цхьабакъда, моллагlаола бандит цигара хьаволалу».

Саго мел дер цун дог-уйла, нигат хьахьокхаш да. В. Шекспира из бувзам белгалбоаккхаш аьннад: «са бlарган са дегаца дагадувл. Кlезиг-мезиг дар вlашагlдетталуш хьахуя сага оамал».

Цаl да шеко йоацаш, кхетам балара болх бер даьча дийнахьа денз дlаболабе беза.

М. ТУТАЕВА.

Иразе фусам

Дукха бераш дола дезалаш кlезига бац Ионкхача Ачалкхе. Сона дувца лов Чемхильговгlар Ботий lабасен lадрахьмана Дебахаьнен барттайначa дезалах.

Хьалхара дош цlендаьх— lаббасах. «Алханчуртский» совхозе шофер волаш цо болх бу ткъаь итт шу совгlа ха я. Дукха никъ баьб цо вай республика наькъашка гlолла. Даим дикагlчарна, социалистически яхье хьалхалаттачарна юкъе хиннав. Цкъа мо дукхаза юрта Совета, Малгобекски горсовета депутаталла хийржав из. Лораеш лелаю цун цlеннанас хlара шера хlана дац аьнна ший мара тийнна Сийлен грамоташ.

Дебахана кlезига низ дlабеннабац ший ворхl бер хьалкхедеш, наьна дега йlовхал царна луш.

— Иштта дукха дола тхо хьалкхеде, хlаране йоакхо е, хьаста миштта аьттув баьнаб хьа яхаш хетт сога мехкараша, — елаш йоах Дебахана. — Цхьацца бегаш а бийдlадерзаду аз цар хаттар. Цхьабакъда, керттерчох ца вьлча далац. Вай мехка берел, цар унахцlенол дезагlа хlама дац. Бокхача дезалашта пособеш тел, мах боацаш дарбаш ду, хьайийллай керда школаш, берий бешамаш, яслеш, лагераш. Бакъдар ала ма дезий, хьогаш хьеж со тахханарча берашка. Мел иразе, гlоза да цар вахар.

— Бер къахьегам безаш хьалкхер даьгара, наьнагара дlадолалу. — йоах Чемхильговгlар йоккхагlйолча йоlас. № 17 йолча юкъерча школа хьехархочо Розас. — Масала, зlамига йолча хана денз сай вежарийн йижарийн йоакхо еш хьаенай со. Кlеззига ондаяьлча, цlагlа хьажа, кхача кийчбе, маха бакъкха lомаелар. Бlарг тlерабаккхацар сона нанас, цаховр хьалхадоаккхар. Из деррига накъадоал сона хlанз школе берашта хьехача хана.

Шоллагlйола йоl — Зина Грознески медицински училища йистеяьккхачул тlехьагlа, дlахо деша ловш хилар. Махачкалера мединститут чакхйоаккхаш я из, Фатима барзкъаш тега lомаелар, хlанз № 8 йолча ателье болх беш а я.

Воl — lалихан, газоэлектросварщик ва. Зlамагlбола Чемхильговгlар дешархой ба. Беррига дезал наггахьа мара вlашагlкхетац, цхьабакъда, цу тайпара хlама хилча йоккха дегагlоз хул цар цlагlа.

Л. ЧАПАНОВА.

САЛОlАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТА

С. М. Кирова цlерагlа культуран салаlарен парк. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Къулбаседа Кавказа композиторий иллеш». Радиоконцерт. 12.00. Массови ловзараш, викторинаш. 13.00. «Хий — из унахцlено». Радиобеседа. 18.00. Вокально - инструментальни ансамбла концерт. 20.00. Дискотека. 20.30. Мультфильмай демонстраци.

В. И. Ленина цlерагlа ДК. 18.00. Лескова цlерагlча улица цlей. 19.30. «Вlашагlкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупскайн цlерагlа ДК. 10.30. Барзкъаш дахарен тегарен кружок. 18.00. «Джигит» яха халкъа хелхара ансамбль. 18.00. «Унахцlено» яха клуб. 19.00. Кагирхой салаlара сайре.

С. М. Кирова цlерагlа ДК. 17.00. Кагирхой салаlара сайре.

Химикий ДК. 10.00. «Тхона сакъердаме да» яха ловзара программа. 17.45. «Гонахьара lалам лорадар— заман йоккхагlйола проблема». 18.00. «Алкоголизм — общества моастагlа» яха кинохьокхар.

Просвещене болхлой Цlа. 10.00. Халкъа кхоллама выставка. 13.00. «Алкоголь бералла духьала» яха беседа. 17.00. Художественни самодеятельноста концерт.

«Красный молот» завода ДК. 11.00. lарбий меттала къамаьл дувца lомалу. 17.00. Гитара лакха lомалу кружок. 17.30. «Боадонна духьала» яха кинофестиваль. 18.30. Кагирхой салаlара сайре.

Пролетбата цlерагlа ДК. 14.00. «Теремок» яха киноклуб. 18.00. Вокально - инструментальни ансамбла концерт.

«Оргтехника» объединене ДК. 10.00. «Росинка» яха кинотеатр. 12.00. «Малх» яха берий клуб. 19.30. Кагирхой салаlара сайре.

Маяковске цlерагlа клуб. 10.00. «Малх» яха клуб. 20.00. Кагирхой салаlара сайре.

М. Горьке цlерагlа клуб. 14.00. «Къайлаяргья боадо» яха кинолекторий.

КИМ-а цlерагlа клуб. 10.00. Теннисни турнираш. 12.00. Игротека.

Республикански шахматни клуб. 10.00. Шахматех города чемпионат.

КlИРАНДИ

С. М. Кирова цlерагlа культуран салаlарен парк. Яйгача промышленноста болхлой коллективни салаlара ди. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Советски эстрада иллеш» яха радиоконцерт. 13.00. Хlамаш тегача объединене болхлой заявкех оттадаь концерт. 14.00. Дlалокхар духовой оркестр. 17.00. Нохч-Гlалгlай госфилармоне артистий концерт. 18.00. «Даьхе, хьона ба тха къахьегам» яха Сийлахьча Октябра 70 шу дизара хетадаь Советскин Сунженскин районий художественни самодеятельноста концерт. 20.00. Дискотека. 20.30. Мультфильмай демонстраци.

В. И. Ленина цlерагlа ДК. 11.00. «Сай Даьхе хестаю аз» яха радиоконцерт. 11.00. «Фаьлгийн приключенейн дунен тlа» яха киноклуб. 18.00. Нохчийн гlалгlайн иллеш дикагlа кхоачашдара конкурс. 19.30. «Ткъаьи иттара баьннарашта...» салаlара сайре.

Н. К. Крупскайя цlерагlа ДК. 15.00. «Къона ленинхо» яха берий кинотеатр. «Теркамга — никъ» яха беседа. 19.00. Кагирхой салаlара сайре.

С. М. Кирова цlерагlа ДК. 17.00. Кагирхой салаlара сайре.

Химикий ДК. 9.00. Спортивни ловзараш. 10.45. «Нийсархо» яха салоlача ден клуб. 18.00. Хьамсарча мехка гlоллара обозрени.

Просвещене болхлой Цlа. 12.00. Дезала салаlара клуб. «Дезала кхувшвоагlачун мукъача хана проблемаши». 16.00. Сакъердамеча вlашагlкхетарий сайре. 18.00. Гитара безарий сайре.

«Красный молот» завода ДК. 9.00. Берзкъаш даха а тега а lомалу. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 13.00. «Кружевница» яха кружок. 14.30. «Тхо ловза а ловз иллеш а доах» яха ловзара программа. 17.30. «Сийлахьа Октябрь» яха кинофестиваль. 18.30. Кагирхой салаlара сайре.

Пролетбата цlерагlа ДК. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 14.00. «Теремок» яха киноклуб. 15.00. «Парте йоккха уйлаш — хьох я, сагl» яха книжкай обзор. 16.00. Поэтий любительски объедннени. 20.00. Кагирхой салаlара сайре.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ХЬАМСАРА ЭЦАРХОЙ!

№ 57 йолча тика тlара (центральни рынкерча) шун эца таро хургъя шеррача ассортименте йохкаш йола металлически сирдалькхан пхьегlаш, цlагlа лелаю хlамаш, иштта шоай кухне эша кхыдола товараш.

«Промтовары» объединени.

ХЬАМСАРА ЭЦАРХОЙ!

№ 34 йолча «Мебель — хозтовары» яхача тика тlа дохкаш да Москве, Бресте, Цимлянске хьадаь кlувсаш; Москве хьадаь паласаш, тайп-тайпара шорал дола дорожкаш.

Цу тика тlара хоза хьаяь йола тайп-тайпара электроосветительни прибораш эца йиш я.

«Промтовары» объединени.

СТРАХОВАНИ ЕЧА КЕРДАДАР

1986 шера денз юкъейоалаяьй школьникашта хатар эккхарах еш йолча страховане керда форма.

Хlаьта 1987 шера сентябре денз бераштa хатар эккхарах еш йола страховани кердача тайпара ергъя.

Бераштa хатар хиларах кердача тайпара еш йолча страховане цхьан шерагара денз ялхайтта шерага кхаччалца долча бераштa цхьан шера 1000 сома маьхa страховани яра договор ю цар даьшца - ноаношца. Бер шоай хургдолаш хьанийцарашца, цун кхыча гаргарча нахаца.

Из деш страховой взноса боарам бера доккхалга-зlамигалга хьежжа 2 сом, 2 соми 60 кепиги, 3 сом хул.

Нагахьа санна бер лозадой Госстраха органаша страхови маьха цхьа дакъа дlалу, лозадаьча бера унахцlенонна хиннача зенага хьежжа хургда страхованех цунна доагlар.

Бераштa страховани яра кхыча тайпашта юкъе кердача тайпара еча страхованех цкъара дола пособи дlалу, нагахьа санна хиннача човно страховани яьча бера унахцlенонна айп а деш толхаяь еце, цхьабакъда, 15 дийнахьа хадданза дарба де дийза дале.

Бераштa хатар хиларах кердача тайпара еш йолча страховане чулоацам кхы а дикагlа шун бовза йиш я Госстраха инспекцешка.

Нохч-Гlалгlай АССР Госстраха управлени.

ТЕЛЕВИЗОР «КВАРЦ Ц 208-1»

Нагахьа санна шо бос бола телевизор эца лаьрхlа дале, оаха шоана могаю «Кварц Ц 208-1» яхар.

«Кварц»—из дика, ца йохаш а дукха а яхаргхилара тешам ба.

13 июне денз 18 июнага кхаччалца «Орбита» яхача фирменни тика тlа — салоне Омски телезавода «Кварц» яхача маркагlа йола бос бола телевизораш йохкаш выставка хургья.

Из телевизор наьха бlарг тlаотташ хилара бахьанех цаl да из хоза хилар. «Кварц Ц 208-1» яха телевизор хlанзарча дизайно ма яххара я.

«Кварц Ц 208-1» мах 665 сом ба.

Телевизораш йохкача выставке хургба уж хьаеча заводера нах.

Выставка йолча хана ехкача телевизорех 30 процент ярий гаранти 18 беттага кхаччалца йlаьхъю.

Оаха хьех шо «Орбита» яхача фирменни тика тlа «Кварц Ц 208-1» яха телевизораш йохкача выставке.

Тха адрес: В. И. Ленина проспект, 104.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Ленина цlерагlча проспекте, 74/100, «lайха хьаде» яха керда тика хьайийллай.

Цу чура шун эца таро хургья укх предприятей производства отходаш: «Красный молот», «Электроприбор» заводий, «Терек» яхача фирма, художественни промыслай объединене.

Цигара нийцача производства отходех шун цlагlа гlишло хьалъеча, ремонт еча пайда эца йиш я.

«Промтовары» объединени.

ЭЦАРХОЙ ТЕРКАМГА!

№ 2 йолча «Заря» — «Заветы Ильича, 32.

№ 14 йолча «Деррига а тегара» — Победа пр., 10.

№ 79 йолча «Юбилейный» — Тухачевски ул., 1, тикашка.

12—15 июне бес-бесара, тайп-тайпара зиза долча пазатеи еган изделеш йохкара-выставка хургья.

Дувла тха тикашка!

«Промтовары» объединени.

ЭЦАРХОЙ ТЕРКАМГА!

№ 54 йолча «Обувь» яхача тика тlа (Дзержински ул., 10), бохкаш ба мода лостамах хьабаь кхалнаьха кога гlирс. Уж Николаевски кога гlирс беча фабрике хьабаьб.

Дувла тха тика тlа!

«Промтовары» объединени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

13 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — lуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — Украински телевиденен радион эстрадно-симфонически оркестра концерт. Киевера передача.
8.35 — Городаши шераш. «Город Тольятти», «Бакински этюдаш» яха телевизионни документальни фильмаш.
9.35 — Метрострой культура Дворецa эрсий халкъа хора концерт.
9.55 — «Сендухьа а хlана а». Бераштa йола передача.
10.25 — «Киноафиша».
11.10 — «Полюсашка гlолла вlашн кулгаш лувцар». Телевизионни документальни фильм. Авиаце исторе эггара хьалха Москва — Къулбаседе полюс — США маршрутагlа Чкалова экипажа lо ца бовссаш никъ баь 50 шу дизара юбилейна хетадаь.
12.00 — «Ца гойта куй». «Сона мичахьа вайнав из», «Эпи транзистори» яха мультипликационни фильмаш.
12.30 — Псковски областера Михайловское яхача юртара поэзе Ерригсоюзни пушкински цlей.
13.30 — Массанена а хlаранена а. «Барзкъаш мишта дувхаду вай?». Барзкъаш тега кооперативаш хьаяра хьакъекха.
14.00 — «Содружество». Телевизионни журнал.
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — Сийлахь - бокхача Октябра юбилейга. Исторе довргдоаца мугlараш. «Гlарагlураш йоагlа». Художественни фильм.
16.40 — Бlаргагушдар — теша халадар.
17.40 — «Селаlад» яха халкъа кхоллама Дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Афифай фольклор! (Португали).
18.10 — «Идея езаш я».
18.40 — Политически театр. Ж. Сименона романагlа «Мегре министр волча» яхача телевизионни спектакла премьера. 1-гlеи, 2-гlеи сереш.
21.00 — «Ха».
21.40 — Шоаттден сарахьа. КВН-87. Финал. Одесски. Паччахьалкхен университетеи Д. И. Менделеева цlерагlча Московски химико - технологически институтеи командаш вlашагlкхетар.
23.40 — Баскетбол. Европа чемпионат. Маlа нах. 3-гlа моттиг яккхара йола матч. Грецера передача. Перерыве — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — lуйранара гимнастика.
8.20 — Киножурнал.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «lуйранара почта».
9.30 — Дунен художественни культура. М. Сарьян.
10.35 — «Нохч-Гlалгlайчен кlира».
10.45 — Хоржамашта накъадолхаш.
10.55 — Кхоана — яйгача промышленноста болхлой Ди.
11.15 — Яйгача промышленноста болхлошта дола концерт (гlалгlай меттала).
11.50 — Дунен музыкальни культура ганзера. С. Прокофьев. «Александр Невский» яха кантата.
12.30 — «Иванушка - lовдал тамаш лохаш мишта лийнав». Художественни фильм, субтитраш а йолаш.
13.50 Реклама.
13.55 — Телевизионни театро чу хьех. Н. Г. Чернышевский. «Фу де деза?». Телевизионни спектакль. 1, 2, 3-гlа доакъош.
16.35 — Паччахьалкхен Центральни Концертни залера В. Леонтьева концерт.
17.45 — Художественни гимнастика. СССР чемпионат.
18.30 — Автокросс. Социалистически мехкий «Доттагlлен кубок» яккхара йола Дунен халкъашта юкъера яхьаш.
19.00 — Интервидене членаш долча мехкий искусства мастерий концерт. Болгарера передача.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, берашl». «Леопальд яхача циско чlир лехар» яха мультфильм.
20.15 — Унахцlено.
21.40 — «Йилбазий поала есаре дигар». Художественни фильм.
23.00 — «Кердадараш».

14 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — lуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Кlадашдечун монолог» яха телевизионни документальни фильма премьера.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» кхадж тассар.
9.30 — «Гургалбетта сахьат».
10.00 — Советски Союза гlулакх деш ва!
11.00 — «lуйранара почта».
11.30 — Наькъа леларий клуб.
12.30 — Музыкальни киоск.
13.00 — КПСС ЦК Пленума накъадолхаш.
13.30 — Юртара сахьат.
14.00 — «Унахцlено».
14.45 — «Вай цlа». Телевизионни журнал.
15.30 — Молдавски ССР заслуженни коллектива «Жок» яхача Паччахьалкхен академически халхара ансамбла концерт.
16.15 — Литературни портрет. Фазиль Искандер.
17.15 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.00 — Футбол. СССР кубок. Финал. «Динамо» (Минск) — Динамо» (Киев). Перерыве (18.45) — «Нагахь санна унахцlена хила ловш вале». «Туризм».
19.45, 22.50 — «Кердадараш».
19.55 — Классически музыка езарашта.
21.00 — «Ха».
21.40 — Позици. Сара духовни вахарах йола Ерригсоюзни художественно - публицистически программа.
23.00 — Баскетбол. Европа чемпионат. Маlа нах. Финал. Грецера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дlаотта!».
8.20 — М. И. Глинка музыка Ди. «Руслани Людмилаи» яхача операна йола увертюра.
8.30 — Донецки телевидене студе программа.
9.30 — «Вальсах йола фантази». М. И. Глинкас «Вальсфантази» хьаяра исторех.
10.00 — «Эрсий къамаьл».
10.30 — М. И. Глинка. Симфонически миниатюраш.
11.05 — «Дlа ма къовла шоай ниl...». Телевизионни документальни фильма премьера.
11.35 — «Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш». Къамий театрий фестиваль. Софокл. «Электра». Мамедкули Заде цlерагlча Нахичивански Паччахьалкхен музыкально - драматически театра спектакль.
13.20 — М. И. Глинка. «Секстет».
13.45 — Художественни гимнастика. СССР чемпионат.
14.30 — «Ши къоахк». Мультипликационни фильм.
15.05 — Дуне а кагирхой а.
15.40 — «Шоана уллув» яхача телевизионни художественни фильма премьера.
16.50 — «М. И. Глинка. Романсаш». Фильм-концерт.
18.00 — «Совлен бола мух». Мультипликационни фильм.
18.15 — «Иван Сусанин» яхача М. И. Глинка опера оагlонаш тlа гlолла.
19.00 — «Дийна lалам».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, берашl», «Апельсин» яха мультипликационни фильм.
20.15 — Реклама.
20.20 — «Тобольски Кремла ганз». Телевизионни документальни фильм.
20.30 — «Селаlад» яха халкъа кхоллама Дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Афифай фольклор». (Португали).
20.07 — «Ха».
21.40 — «Тайга да» яхача тамашийначa хьовзамий фильма экран.
23.00 — «Моцагlарча замалахьа дийцараш...». Эрсий лаковой миниатюрера пушкински тема.
23.20 — «Кердадараш».

15 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

19.00 — «Сихдари эргалонаши». «Фу декхар да депутата...». Передаче дакъа лоацаш ба Мособлисполкома председатель И. М. Черепанов.
19.30 — «Кердадараш».
19.40 — «Хьадувца...». М. Е. Ермоловай цlерагlча Московски театра фильм-спектакла премьера. Автор — А. Буравский.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Хьадувца...» яхача фильм-спектакла дlахододар.
23.05 — «Тахан дунен тlа».
23.20 — Футбольни обозрени.

II ПРОГРАММА

8.00 — lуйрийнара гимнастика.
8.20 — Илле концерт. Ленинградера передача.
8.45 — lилма - довзийтара фильм.
9.15 — А. Твардовский. «Василий Теркин».
9.45 — lилмеи вахари.
10.15 — «Хозяин тайги». Художественни фильм.
11.35 — «Волшебник изумрудного города». Итт сери йола мультипликационни фильм. 1, 2-гlа сереш.
12.15 — Художественни гимнастика. СССР чемпионат.
13.00 — «Аз гlулакх ду Советски Союза!».
14.00 — «Кердадараш».
17.15 — Документальни фильм.
18.05 — Сага фактор. Къахьегама ресурсаш — психологически аспект.
18.35 — «Халкъа доттагlал— литературай доттагlал».
19.20 — «Нохч - Гlалгlайчен ди».
19.40 — «Бийса даькъала, хийла шун, берашl».
19.50 — «Хозавар, хьамсарвар, дукхавезар». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Наькъа цlерагlа». Телевизионни художественни фильма премьера.
23.10 — «Сайра дика хийла хьа, баьццара аре...». Документальни фильм.
23.25 — «Кердадараш».

РАДИО

13 ИЮНЬ

7.20 — Керда хоамаш.
7.36 — 7.40 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — 8.45 — «Къахьегама ресурсаш. Мишта пайда эц царех?» (нохчий меттала).
10.15 — «Вахаро харц ду» (гlалгlай меттала).
10.35 — 10.50 — Реклама.
11.00 — «Къонах».
11.30 — 12.00 — «Ильяса дошо кулгаш». А. Горнова очерк.
12.40 — «Сатирически микрофон» (гlалгlай меттала).
13.00 — 13.15 — «Уйлаш а болх а — кердача тайпара» (нохчий меттала).
15.15 — А. С. Пушкина поэзи ашарашка.
16.00 — «Бригадни подряд— балха тlа».
16.15 — «Кавказа lуйренаш». Радиожурнал.
18.00 — 19.00 — «Ашарий почта».

УКВ

19.00 — Тха ашарий галерея. (Илли оал И. Усмановс).

14 ИЮНЬ

ЯЙГАЧА ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ ДИ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукхаеза ашараш».
11.20 — 12.00 — Яйгача промышленноста болхлошта лаьрхlа концерт.
15.15 — 15.30 — «Саг къахьегамца сий долаш ва». Зарисовка (гlалгlай меттала).
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — «Къона тlехье» (нохчий меттала).
18.00 — «Иллеца доттагlал долчарна». Концерт.

УКВ

19.00 — Сакъердаме дувцараш.
19.20 — Нохч-Гlалгlай ашарий концерт.

15 ИЮНЬ

7.20 — «Ачхой-Мартана гlишлонхой болча». Корреспонденци (гlалгlай меттала).
7.35 — 7.40 — Передачай программа.
8.15 — «Хьехамча — [illegible] цlи» (гlалгlай меттала).
8.25 — 9.00 — lуйрийнара концерт.
9.15 — «Сийлахьча Октябра 70 шу дизара — пятилетка шин шера план» (нохчий меттала).
9.30 — «Тхога язду». Каьхатий обзор (гlалгlай меттала).
9.45 — 10.00 — «Халкъа дlаденна вахар». Беседа (гlалгlай меттала).
15.15 — 15.45 — «Кагирхойн хан» (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Микрофона хьалхашка я Нохч - Гlалгlай радион телевиденен инструментальни ансамбли цун солисташи.
16.25 — «Ислам». Х. Муталиева дувцар (гlалгlай меттала).
16.40 — 17.00 — «Саги закони». Радиожурнал (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

УКВ

19.00 — Илли оал Б. Рамзаевас.
19.25 — Нохч - гlалгlай ашарий концерт.

Лора хьехамаш

Ноаношта ха деза

Хьалхарча шин-кхаь кlира бера организм кердача хьалага дlаlомалуш хул. Из процесс аттагlа хилийтара ма хулла дикагlа тоаде деза бера гонахьара хьал. Фу яхалга да из? Бер юкъе хьоарчаду хlамаш цlена хилийтар. цlа лостам болаш а мух кхетийта а хилар, ханханнахьа бер докхадар, доаггlача тайпара цун йоакхо яр, хьалхарча дийнахьа денз кхетам балара болх дlаболабар.

Чlоагlа лоархlаме да бера гонахьара нах шоаш унахцlена хилар. Къоначa нанна ха деза дlа-хьа доала лазараш дола нах бера юхе битар нийса доацилга. Хlаьта ше цамогаш хиларах а лораяла еза из. Шийна йlовхараш кхийттаяле, ше кхайкаеш яле, марлеви повязка делае еза нанас.

Боккха теркам тlабахийта беза зlамигача бера ага е менги кийчбара. Из дича бакъахьа да, бер роддомера цlадоаладале. Цхьаккха дича а хилийта йиш яц бери нанеи цхьан менге тlа lодувшар.

Керда даьча бера цlока чlоагlа ховха, гонахьарча хьало атта айп де йиш йолаш хул. Новкъа я цунна йоккха йlовхал. мlад, шелал. Царех хьахул бера цlека даьрдалар, цlийдалар, нод lар, цlе кlийгаш хьарцар.

Бер хlара дийнахьа лувчаде деза, хьалхарча бетта кlеж яккхийтача хица а лувчадеш. Цlагlара температура цу хана 20—22 градус йlовхал хилча кхоачам ба. Лувчадаь даьнначул тlехьагlа бера даьръеннача моттигашка кlеж яккхийта генарий даьтта хьакха мегаргда, кертах кlаьда ехк хьекхача бакъахьа я.

Чlоагlа лоархlаме да нана ше а ший гигиенага хьожаш хилар. Цlена леладе деза цо ший дегl, аьшк теха хила деза тlадувха барзкъаш.

Бер ма хулла дукхагlа фега хилийтар чlоагlа эшаш да. Иштта леладеча беро сихха дегl дахь, из кlезигагlа цамогаш хул. Цlеначa фево тоаю бера апетит, дикагlа делийт цун цlий, боккхагlа пайда хулийт йиачох.

Наьна шура бера эггара дикагlбола кхача ба. Дукхача lилманхоша даьча тохкамаша хьахьекхад из. Цхьа дола хала лазараш кхийттача бераштa наьна шура цаl мара доаца дарба да. Наьна шурийца тоъал дукха я бер лазарех лорадеш йола хlамаш а.

Бера нахка хьокхаш йолча кхалсага кхача дика хила беза. Цхьаккха дича а цо юача хlаманца хила йиш яц, корта бохабу малараш. Уж наьна шурийца дlаув. Сов мерза хlамаш, хох, саьмарсаьхк а баа мегаргбац. Из дича бера чам эккх наьна шурах.

Хlанз вай республика йоккхагlйолча поликлиникашка болх беш да унахцlенача бера цlенош оалараш. Цига оаш деннача хаттара жоп лургда йоккха опыт йолча медицински йижараша.

Е. АЛИМКИНА,
педиатр, НГlАССР заслуженни лор.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктохкама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря—2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства—2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем—2-85-64; машинописное бюро—2-89-51; корректорская—2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02287. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2234.